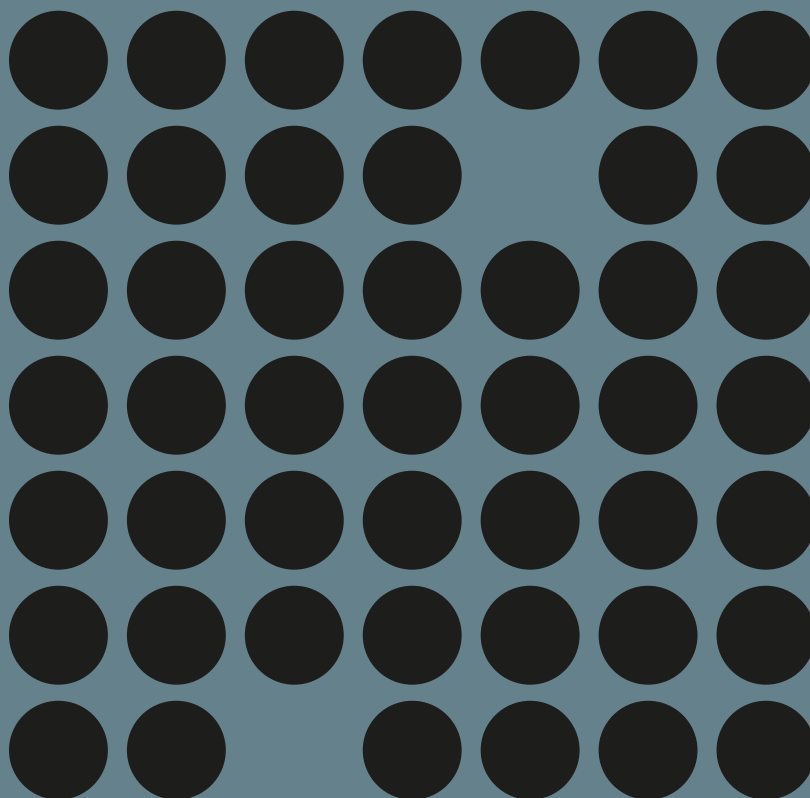

DEMOKRATISK MISTILLID OG AFMAGT

En undersøgelse af årsagerne bag og
reaktionerne ved demokratisk utilfredshed

TrygFonden

&#
Analyse & Tal

mandagmorgen
TÆNKETANKEN

Demokratisk mistillid og afmagt

Tænketanken Mandag Morgen

Ny Kongensgade 10
DK – 1472 København K
Tlf.: 33 93 93 33
Web: www.taenketanken.mm.dk

Denne rapport er udarbejdet af Tænketanken Mandag Morgen og Analyse & Tal, maj 2025

Amalia Montano Dahl, partner, Analyse & Tal
Telli Karacan, partner, Analyse & Tal
Ronnie Brandt Taarnborg, partner, Analyse & Tal
Cecilie Astrupgaard, partner, Analyse & Tal
Augusta Janum Jørgensen, projektkoordinator, Tænketanken Mandag Morgen
Aviaja Storm Johannesen, projektkoordinator, Tænketanken Mandag Morgen
Daniel Honoré Jensen, projektchef, Tænketanken Mandag Morgen
Nana Holstein, analysechef, Tænketanken Mandag Morgen
Niels Ørbæk Chemnitz, partner, Analyse & Tal
Zenia Søjberg, projektleder, Tænketanken Mandag Morgen

Projektet er støttet af TrygFonden

TrygFonden, Hummeltoftevej 49, 2830 Virum

Dataindsamling

Den kvalitative interviewundersøgelse er foretaget af Tænketanken Mandag Morgen.
Analysen af sociale medier er foretaget af Analyse & Tal.

Design

Michael Hernvig

Korrektur

Zenia Søjberg, projektleder, Tænketanken Mandag Morgen

Foto

Kapitel 1: Rune Øe/Ritzau Scanpix
Kapitel 2: Thomas Borberg/Ritzau Scanpix
Kapitel 3: Kasper Søholt/Ritzau Scanpix
Kapitel 4 og 5: Mads Claus Rasmussen/Ritzau Scanpix
Kapitel 6: Ida Guldbæk Arentsen/Ritzau Scanpix
Kapitel 7: Tim Kildeborg Jensen/Ritzau Scanpix
Kapitel 8: Simon Skipper/Ritzau Scanpix

ISBN: 978-87-93038-90-5

Indhold

Forord	Side 4
Introduktion	Side 6
ANALYSEDEL 1: ÅRSAGER TIL OG REAKTIONER PÅ DEMOKRATISK UTILFREDSHED OG MISTILLID	Side 7
• Metode	Side 8
• Kapitel 1: Positive og negative opfattelser af demokratiet sameksisterer – men de negative fylder mest	Side 10
• Kapitel 2: En oplevelse af, at indflydelse kun er for de få, og at ens stemme ikke bliver hørt	Side 15
• Casehistorie: Carsten stemmer blankt til næste valg: “Politikerne lytter ikke til os i udkantsdanmark”	Side 21
• Kapitel 3: En oplevelse af, at politikerne er utroværdige og har en uhensigtsmæssig adfærd, der skader demokratiet	Side 24
• Kapitel 4: En oplevelse af, at medierne er utroværdige, og at sociale medier ikke fordrer en saglig debat	Side 30
• Kapitel 5: En oplevelse af, at demokratiet ikke repræsenterer borgerne	Side 37
• Kapitel 6: En oplevelse af at stå udenfor fællesskabet	Side 43
• Casehistorie: For Thomas rimer ‘demokrati’ på ‘bureaukrati’	Side 51
• Kapitel 7: Specifikke årsager til demokratisk mistillid og afmagt hos de enkelte grupper	Side 54
• Kapitel 8: Løsninger og ønsker til et bedre demokrati for alle	Side 58
ANALYSEDEL 2: DEMOKRATISK AFMAGT PÅ SOCIALE MEDIER	Side 63
• Kapitel 1: Introduktion og hovedkonklusioner	Side 64
• Kapitel 2: Metode og data	Side 68
• Kapitel 3: Hvilke dele af det politiske system vækker mest afmagt?	Side 76
• Kapitel 4: Hvad handler afmagten om?	Side 79

Forord

Der er noget råt, noget dirrende og noget dybt menneskeligt over de stemmer, vi har lyttet til i denne analyse om demokratisk mistillid og afmagt. De er vrede, frustrerede og afmægtige - men de er ikke tavse. Tværtimod. De forsøger faktisk stadig som en indgroet pligt at få demokratiet i tale i stemmeboksen. Ikke nødvendigvis på politiske debatmøder eller i læserbreve, men i kommentarsporene på de sociale platforme, i små foreningslokaler eller i afmagtens mumlen over køkkenbordet. Vi skylder dem at lytte. For de peger på noget, vi andre måske ikke tør se i øjnene: At det danske demokrati knirker – ikke fordi systemet er brudt sammen, men fordi forbindelsen mellem system og borger mange steder er tyndslidt. Det er en mistillid, der ikke larmer, men som æder sig ind i sjælen og håbet for fremtiden.

Denne analyse finansieret af Trygfonden og udarbejdet i et samarbejde mellem Analyse & Tal og Tænk tanken Mandag Morgen handler om den voksende kløft mellem det demokratiske system og de mennesker, som ikke længere føler sig som en del af det. Den handler ikke om sofavælgere, der ikke gider at engagere sig – men om borgere, der stadig kæmper, selv når de føler sig udelukket. Den handler om vrede og utilfredshed, men også om skuffelse, engagement, indignation og – under overfladen – en længsel efter at blive hørt, set og taget alvorligt.

For det slående ved de mange samtaler, interviews og observationer er ikke bare afmagten eller vreden. Det er også den vedholdende respekt for demokratiets idealer. Mange af de borgere, der føler sig overset, marginaliseret og skubbet ud på kanten, insisterer alligevel på at stemme, deltage, ytre sig. De føler en pligt – ikke bare over for sig selv, men over for samfundet. Det er netop det, der gør deres frustration så kraftfuld: at de oplever at yde deres, men ikke få noget igen.

FEM GENNEMGÅENDE HOVEDTRÆK I ANALYSEN

1. En oplevelse af at være sat uden for indflydelse.

Mange af de interviewede oplever, at politisk indflydelse i praksis er forbeholdt en lille, veluddannet elite. Der er tale om en strukturel oplevelse af, at 'det politiske system' ikke er skabt til dem, men for dem – og uden dem. De føler sig ikke set, ikke forstået og ikke hørt. For mange føles stemmesedlen som en hul gestus i et spil, hvor reglerne er skrevet af andre.

2. En udbredt mistillid til politikerne – og til hele den politiske klasse.

Politikerne opleves som utroværdige, magtfuldkomne og karrierefikserede. Men mistilliden stopper ikke dér. For mange er der opstået et skel mellem "dem" og "os" – ikke bare til enkelte politikere, men til en hel klasse af magthavere, som beskyldes for at beskytte egne interesser, udveksle privilegier og vende det blinde øje til virkeligheden udenfor Christiansborg. Det er en systemmistillid, der rammer bredt og hårdt.

3. En følelse af ikke at være repræsenteret.

Det handler ikke kun om uddannelse, geografi eller etnicitet – selvom det også spiller

ind. Det handler om, at folk ikke kan spejle sig i dem, der træffer beslutningerne. Når det politiske Danmark opleves som en akademikerklub, bliver det svært at tro på, at ens egne erfaringer og perspektiver tages alvorligt. Mange siger det sådan her: "De behøver ikke ligne mig – men de skal forstå mig."

4. En oplevelse af, at medierne svigter.

Tilliden til de publicistiske medier er lav. De opfattes som politisk farvede, elitære og sensationssøgende. Mange oplever, at deres virkelighed enten ignoreres eller forvrænges, når medierne endelig dækker deres problemer. Det skaber ikke bare vrede – det skaber resignation. For hvis både politik og medier vender én ryggen, hvem lytter så?

På sociale medier for nogle af borgernes frustration frit løb - nogle gange bliver sproget brutalt, hadefuldt og grænseoverskridende. Men bag de voldsomme ytringer ligger noget andet og dybere: følelsen af, at ingen lytter, medmindre man råber. Den demokratiske samtale er under pres - både fra algoritmer, der belønner konflikter, og fra borgere, der har mistet troen på at blive hørt med et almindeligt sprog.

Hvad gør vi med denne viden?

Vi kan vælge at affeje mistilliden, afmagten og vreden. Tale om krænkelsekultur, populisme eller manglende ansvarlighed. Men vi kan også vælge at se den som det, den i virkeligheden er: En demokratisk temperaturmåling. En advarsel. Og et råb om noget andet. Det er nemlig ikke ligegyldighed, der lyser ud af stemmerne i analysen. Det er nærmere håb, der er blevet svigtet.

Demokratiet har aldrig været en garanti – det er et løfte. Men et løfte kræver handling for at være troværdigt. Det kræver, at vi tør lytte til dem, der ikke længere tror på det. Og det kræver, at vi tør forandre de strukturer, der fastholder udenforskab og reproducerer afmagt.

Analysen leverer ikke et quickfix, men den dokumenterer et voksende demokratisk hul – og den tvinger os til at spørge: Hvem skal demokratiet være for i fremtiden?

Lisbeth Knudsen

Strategidirektør

Altinget og Mandag Morgen

Introduktion

Det danske demokrati er under pres. En undersøgelse fra Tænk tanken Mandag Morgen fra 2025 viser, at op mod hver tredje borger er utilfreds med den måde, demokratiet fungerer på, og at utilfredsheden for langt de fleste hænger sammen med manglende tillid til det politiske system¹. Samtidig falder valgdeltagelsen. Ved folketingsvalget i 2022 blev der registreret den laveste stemmedeltagelse siden 1990, og ved kommunalvalget i 2021 var deltagelsen den laveste siden 1974 – kun med undtagelse af valget i 2009².

Denne udvikling vidner om en voksende afstand mellem borgerne og de demokratiske institutioner og rejser vigtige spørgsmål om, hvad utilfredsheden bunder i – og hvilke konsekvenser den har for borgernes oplevelse af at være en del af det demokratiske fællesskab.

Med denne rapport ønsker vi at kaste lys over netop det: Hvad ligger egentlig bag, når nogle borgere oplever demokratisk mistillid og afmagt? I rapportens første analysedel går vi tæt på fem grupper af borgere, som ifølge tidligere undersøgelser stiller sig mest kritisk overfor demokratiet eller deltager mindst i demokratiske processer: nemlig borgere med lav indkomst, borgere i landdistrikter, borgere i socialt udsatte livssituationer, borgere med minoritetsetnisk baggrund og unge under 30 år med en erhvervsuddannelse. Gennem fokusgruppeinterviews får vi indblik i deres oplevelser, erfaringer og forventninger – og ikke mindst i de mekanismer, der kan skabe oplevelser af demokratisk afstand.

I rapportens anden analysedel vender vi blikket mod onlinedebatten på de sociale medier og undersøger, hvordan vrede og frustration over demokratiet kommer til udtryk digitalt. Her søger vi at forstå, hvad der ligger bag de ofte voldsomme ytringer, som også er en del af debatten på sociale medier – og om de kan tolkes som udtryk for reel afmagt og oplevet marginalisering.

Formålet med analysedelene er at bidrage med en mere nuanceret forståelse af, hvordan demokratisk utilfredshed opleves, begrundes og udtrykkes – særligt blandt dem, der føler sig længst væk fra der, hvor beslutningerne træffes. Analyserne kan dermed bruges som et afsæt for både at forstå og adressere nogle af de dybere strukturelle og oplevelsesmæssige mekanismer bag demokratisk mistillid. Samtidig peger analysen på, at den vrede, vi møder online, ikke nødvendigvis er løsrevet fra virkeligheden, men i mange tilfælde udspringer af erfaringer med afmagt og eksklusion.

De to analysedele kan læses hver for sig eller i forlængelse af hinanden. Hver del indledes med en metodisk og kontekstuel rammesætning. Det er vigtigt at understrege, at der er tale om to forskellige datasæt og målgrupper: Deltagerne i fokusgruppeinterviewene i analysedel 1 er ikke de samme personer, hvis digitale ytringer analyseres i analysedel 2.

Vi håber, analysen kan danne grundlag for en mere åben og inkluderende debat om, hvordan demokratiet kan genskabe forbindelsen til dem, der oplever afstand til det.

NOTE¹ — Vores Stemmer, 2025.

NOTE² — Folketingsvalg og Kommunalvalg, Danmarks Statistik. Kan tilgås [her](#) og [her](#).

Analysedel 1

**ÅRSAGER TIL
OG REAKTIONER
PÅ DEMOKRATISK
UTILFREDSHED
OG MISTILLID**

Metode

I analysedel 1 har vi udvalgt borgere fra fem overordnede grupper ud fra en række sociodemografiske parametre, der ifølge flere større statistiske undersøgelser (herunder *Hverdagsdemokratier i fokus* fra 2024, *VoresStemmer* fra 2025 og *Valgundersøgelsen* fra 2022), viser sig at være mere utilfredse med demokratiet eller deltage mindre i demokratiske aktiviteter sammenlignet med resten af befolkningen. Grupperne er henholdsvis borgere med lav indkomst, borgere med minoritetsetnisk baggrund, unge under 30 år, der studerer på en erhvervsuddannelse eller har en erhvervsuddannelse, borgere i landdistrikter samt borgere, der lever i en social udsat livssituation.

I analysedel 1 søger vi at forstå, hvorfor nogle borgere i Danmark oplever større utilfredshed og mistillid til demokratiet og de demokratiske institutioner, og hvad konsekvensen er for borgerne og for demokratiet.

Dette er derfor ikke en analyse, der søger at kortlægge eller karakterisere de grupper, som borgerne tilhører, men et dyk ned i nogle af de erfaringer, opfattelser og følelser, som opstår, når man taber troen på demokratiet, og hvad forskellige livsforhold kan have af betydning for dette.

Hvordan er deltagerne udvalgt?

Deltagerne har ikke på forhånd for vores interviews tilkendegivet, hvordan de oplever demokratiet, og de er derfor ikke håndplukkede som en gruppe af særligt utilfredse borgere, men er alene udvalgt på baggrund af, at de er en del af en af de fem udvalgte målgrupper. Blandt deltagerne er der således også flere, der fremhæver gode oplevelser med demokratiet, og flere deltager aktivt eller har tidligere deltaget i både det uformelle og formelle demokrati. I vores interviews fremgår det dog, at størstedelen af interviewpersonerne har negative opfattelser af og oplevelser med demokrati, dog i varierende grad.

Datamaterialet i analysedel 1 består af 13 gruppeinterviews med i alt 78 respondenter fordelt ud over de fem målgrupper. Interviewene har alle varet omkring 1,5 time, og grupperne er sammensat i samarbejde med organisationerne Rådet for Socialt Udsatte, Dansk Flygtningehjælp, Landdistrikternes Fællesråd, 3F og EEO, der hver især har dyb ekspertise i den målgruppe, de repræsenterer. I sammensætningen af grupperne har vi forsøgt at opnå geografisk spredning og dermed indfange flere forskellige perspektiver.

Tabellen viser et overblik over, hvem vi har talt med.

Gruppe	Antal interview-personer	Antal interviews	Sted
Borgere med minoritetsetnisk baggrund	18	2	Aarhus, Vallensbæk
Borgere i socialt udsatte livssituationer	17	4	København, Slagelse, Fredericia
Ufaglærte borgere	15	3	Frederikshavn, Ringsted, Glostrup
Borgere i landdistrikter	12	2	Ringkjøbing Skjern, Maribo
Unge under 30 år på erhvervsuddannelser	16	2	Kolding, Skive

Semistrukturerede gruppeinterviews uddyber og nuancerer forståelsen

Gennem kvalitative, semistrukturerede gruppeinterviews har vi forsøgt at forstå deltagerne oplevelser med demokratiet, da det er en velegnet metode til at forstå verden fra enkelte grupper og menneskers synspunkt og indfange de nuancer, der som regel kendetegner menneskers livsverden.

Desuden kan gruppeinterviews tilføje udvidet viden, sammenlignet med individuelle interviews, da personer i gruppen deler holdninger, der kan sætte gang i tanker hos andre – tanker, som vi som interviewere måske ikke selv havde overvejet.

Analyse af demokratisk mistillid på tværs af og internt i grupperne

Alle interviewene er lydoptaget og efterfølgende transskriberet, hvor interviewpersonerne er anonymiseret, så deres udsagn fremgår i detaljer uden personhenførbare oplysninger.

Efter transskriberingen har vi lavet meningsreferater af alle interviews, hvor vi har fremhævet de væsentligste indsigter med illustrerende citater.

Meningsreferaterne har fungeret som et værktøj til at videreformidle indsigterne til de analytikere, der ikke deltog i selve interviewet, og er blevet benyttet som det primære datamateriale til den efterfølgende mønstergenkendelsesproces, hvor vi fandt de mest fremtrædende og gennemgående indsigter på tværs af de 13 interviews.

1

POSITIVE OG NEGATIVE OPFATTELSESR AF DEMOKRATIET SAMEKSISTERER – MEN DE NEGATIVE FYLDER MEST

Borgerne i denne analyse er ikke alene negativt indstillede overfor demokratiet. På tværs af interviewgrupperne går det ofte igen, at negative følelser som mistillid og afmagt, sameksisterer med andre, mere positive forståelser af demokratiet eller med konkrete, positive oplevelser med demokratiets kerneaktører, som fx politikere, medier eller offentlige myndigheder. De positive og negative opfattelser af demokratiet bor således side om side, selvom vi i analysen har fokuseret på målgrupper, som, når man ser på statistikken, stiller sig mere kritisk overfor demokratiets generelle tilstand. De negative elementer fylder meget, og for nogle også mest, men det er en væsentlig indsigt, at dette ikke er lig med, at demokratiet, som et ideal for en styreform, er afskrevet af målgrupperne.

Denne pointe er også tydelig ved, at der kun er én enkelt borger, der mener, at en anden styreform kunne være et bedre alternativ. Det er altså en central pointe, at interviewpersonerne på tværs mener, at demokratiet – hvis det ellers er velfungerende – er idealet for et samfund. De associerer nemlig demokrati med værdier som frihed, lighed og mulighed for indflydelse, der giver den enkelte medbestemmelse i samfundet og indflydelse over eget liv og hverdag. Værdier som mange af interviewpersonerne på tværs af alle interviewgrupper specifikt nævner som vigtige for dem.

Det aktive engagement i demokratiet varierer – men der er enighed om forpligtelsen til at deltage

De fleste af undersøgelsens stemmeberettigede borgere har stemt til valg en eller flere gange i deres liv, imens kun enkelte aldrig har stemt til et valg. Nogle er også aktive i det mere uformelle demokrati som menige medlemmer i foreninger, i bestyrelsesarbejde eller i andre frivillige, demokratiske sammenslutninger – typisk i deres lokalområde eller i forbindelse med en sag, der optager dem.

Mange nævner også, at de ser det som en pligt at deltage i demokratiet. Denne iboende pligt- eller ansvarsfølelse kædes af de fleste sammen med, at man har en pligt overfor sig selv, hvis man vil have indflydelse på eget liv, men flere nævner også, at de oplever det som en samfundspligt. En ung mand, der er elev på en erhvervsskole, fortæller om hans oplevelse med at have en pligt overfor at deltage på følgende måde:

(...) Man har en pligt over for sig selv, synes jeg. Det påvirker jo en, selvfølgelig skal man ikke bare sidde og kigge på, imens ens liv begynder at ændre sig, uden at man selv har prøvet at tage del i det. (Mand, 17 år, elev på erhvervsuddannelse)

De negative oplevelser og følelser med demokratiet overskygger de positive, og det påvirker deres demokratiske deltagelse

Selvom borgerne ser demokrati som den ideelle styreform, viser analysen at borgernes oplevelser med, hvordan demokratiet fungerer i praksis – i hvert fald på nuværende tidspunkt – ikke stemmer overens med deres ideal om et velfungerende demokrati. Det er gennemgående, at størstedelen af interviewpersonerne har negative oplevelser med demokratiet, der overskygger de positive forståelser og erfaringer. Som en interviewperson udtrykker det:

Demokrati er jo i sin grundform meget godt et eller andet sted, men det bliver jo misbrugt. (Mand, 48 år, borger i socialt udsat livssituation).

På tværs af interviewgrupperne kædes utilfredsheden sammen med stærke følelser af mistillid overfor demokratiets kerneaktører, særligt politikere og medier, og de beskriver hvordan mistilliden og utilfredsheden især får følge af følelser af afmagt, håbløshed, frustration, vrede og i visse tilfælde ligegyldighed.

Selvom oplevelserne og følelserne går på tværs af interviewgrupperne, er der alligevel nogle oplevelser, der knytter sig til bestemte livssituationer, og derfor er der nogle af grupperne, der i større omfang fx beskriver følelser af vrede eller håbløshed end andre. Dette udbygges i kapitel 7, hvor vi fremhæver de enkelte gruppers særegne oplevelser, forståelser og reaktioner.

For nogle resulterer de negative følelser i en ændret deltagelse i demokratiet – f.eks. ved at stemme blankt eller stemme på andre end man tidligere har stemt på, imens det for andre betyder, at de deltager mindre eller helt afstår fra at engagere sig i bestemte demokratiske arenaer – f.eks. i onlinedebatten eller ved valgdeltagelse. For enkelte fører det til, at de undgår at deltage i alle demokratiske arenaer.

RODEN TIL BORGERNES MISTILLID

1 En oplevelse af, at indflydelse kun er for de få, og at ens stemme ikke bliver hørt

Blandt borgerne er der en udbredt opfattelse af, at indflydelse og magt er forbeholdt politikere og en særlig elite i befolkningen. De beskriver, at de demokratiske beslutningsprocesser virker fjerne og utilgængelige for almindelige borgere. Politisk indflydelse opleves som noget, der kræver en lang uddannelse og akademisk viden, hvilket opleves ekskluderende. Dette hænger sammen med en gennemgående oplevelse af, at interviewpersonerne ikke føler, at deres stemme høres i demokratiet, eller at deres deltagelse gør en forskel. Flere beskriver også, at det er svært at finde vejen til indflydelse – fx hvordan man kan deltage foruden til valg og for nogle, særligt mere udsatte grupper, kan manglende rettigheder, livskriser og oplevelsen af ikke at høre til i samfundet spænde ben for deltagelse og dermed indflydelse. Det er også gennemgående, at mange sidder med en grundfølelse af, at deres stemme ved f.eks. kommunal- og folketingsvalg ikke gør en forskel. Det afføder følelser af afmagt, ligegyldighed og håbløshed.

2 En oplevelse af, at politikerne er utroværdige og har en uhensigtsmæssig adfærd, der skader det politiske system

Det er gennemgående, at borgerne i vidt omfang oplever politikerne som utroværdige og som nogen, der bryder valgløfter. De oplever politikere som opportunistiske fremfor idealistiske og som overprivilegerede hvad angår indflydelse og ressourcer, hvilket afføder en dybereliggende mistillid til politikerne og selve det politiske system. Det er også gennemgående, at politikerne opfattes som magtfuldkomne.

3 En oplevelse af, at medierne er utroværdige og at sociale medier ikke fordrer en saglig debat

Borgerne beskriver, hvordan ekstremerne ofte dikterer diskursen, og hvordan medierne prioriterer det, der sælger bedst, frem for det, der er mest vigtigt og sagligt. De ser det som en skævvridning af den offentlige samtale. Desuden oplever de, at medierne ikke repræsenterer alle, og for nogle fremstår medierne som farvede og som talerør for bestemte politikere. Der tales om en disproportional mediedækning, hvor livsvilkårene for visse borgere eller grupper ikke bliver belyst, og hvor nogle grupper eller borgere repræsenteres usagligt og forkert, hvilket skaber et fejlagtigt billede af disse. Det er dertil gennemgående, at de kun i lav grad deltager i den offentlige samtale på sociale medier. Det skyldes især, at de oplever, at der hersker en hård og grov tone, som opleves ubehagelig og at debatkulturen er præget af følelser og 'synsninger' fremfor fakta.

4 En oplevelse af, at demokratiet ikke repræsenterer borgerne

Borgerne oplever ikke at være repræsenteret af politikerne i Folketinget, specielt ikke i forhold til geografi og uddannelsesmæssig baggrund. Det er borgernes opfattelse, at det primært er akademikere, der er politikere, mens personer med f.eks. ufaglært eller håndværkerbaggrund mangler. Det er dog en vigtig pointe, at de mener, at det er politikernes holdninger, der er centrale, fremfor deres baggrund. Mange oplever dog alligevel, at der kun er få politikere, der repræsenterer deres mærkesager.

5 En oplevelse af at stå udenfor fællesskabet

Særligt to grupper beskriver oplevelser med markant stigmatisering, som påvirker både deres opfattelse af demokratiet og deres lyst til at deltage. Det gælder borgere med minoritetsetnisk baggrund og borgere, der lever i social udsathed. Borgerne fortæller om oplevelser med stigmatisering fra offentlige myndigheder, bestemte politikere, mediern og andre borgere. Denne oplevelse af stigmatisering og forskelsbehandling skaber en følelse af at stå udenfor fællesskabet og virker for mange demotiverende for deltagelse.

Det er disse fem overordnede årsager til borgernes mistillid, som den resterende analyse vil udfolde i de øvrige kapitler med konkrete eksempler på, hvordan det opleves af borgerne, og hvordan de reagerer på oplevelserne.

2

**EN OPLEVELSE AF,
AT INDFLYDELSE
KUN ER FOR DE FÅ,
OG AT ENS STEMME
IKKE BLIVER HØRT**

Borgernes mulighed for at få indflydelse på beslutninger er en væsentlig del af det danske demokrati, både når det gælder demokratiske processer på kommune-, regional- og landsplan, men også i de demokratiske processer, der foregår i hverdagen – fx i lokale foreninger¹. Indflydelse refererer i denne analyse både til den konkrete indflydelse, man kan få på ens eget liv, som kan opnås gennem demokratiske processer i institutioner, foreninger og i lokal- og landspolitik samt mere abstrakt indflydelse på samfundet som helhed. Undersøgelsen *Vores Stemmer*, der kortlægger danskernes forhold til demokratiet, peger på, at hver fjerde dansker ikke oplever at kunne få indflydelse på demokratiet, hvis de vil². Samme undersøgelse viser, at 56 procent af danskerne mener, at der er for stor ulighed i, hvor meget indflydelse forskellige grupper har i Danmark.

Det kan karakteriseres som et demokratisk problem, hvis bestemte borgere oplever ikke at kunne få indflydelse eller ikke kunne bruge deres indflydelsesmuligheder, og det kan opfattes som et udtryk for, at disse gruppers interesser ikke prioriteres politisk. Gennemgående for borgerne i denne analyse er, at de oplever, at deres indflydelsesmuligheder er begrænsede samtidig med, at de oplever, at der er ulighed i, hvem der har mulighed for at få indflydelse. Noget, der får dem til at føle mistillid til demokratiet og som afføder følelser af frustration og i visse tilfælde ligegyldighed overfor at deltage. I kapitlet uddybes borgernes oplevelser med ikke at have tilstrækkelig indflydelse på samfundet og de følelser og reaktioner, som det afføder.

Indflydelse på samfundet er ikke for den 'almindelige borger', men er begrænset til få, elitære mennesker

Borgerne oplever i vidt omfang, at det er svært at få indflydelse på samfundsudviklingen og blive hørt som 'almindelig' borger i Danmark. De oplever indflydelse som noget, der er forbeholdt få, bestemte mennesker i landet, der tilhører en form for elitær klasse, som især består af akademikere. De oplever dertil, at magten er centraliseret omkring en smal kreds af toppolitikere og andre særligt indflydelsesrige personer, fx højtstående embedsmænd.

Politiske rum og demokratiske processer opleves altså som lukkede og utilgængelige arenaer, der kun er adgang til, hvis man er en del af eliten. Flere beskriver det som, at ens indflydelsesmuligheder er betingede af, at man har en bestemt uddannelsesbaggrund, af at man forstår og taler et særligt politisk sprog og af, at man bor i København eller i en anden stor by. Blandt mange af borgerne i analysen er der således en opfattelse af, at beslutninger træffes af politikere, der er langt væk fra almindelige borgere og deres hverdag – både på grund af den fysiske afstand og fordi politikernes liv og omstændigheder opleves som væsensforskellige fra almindelige borgeres liv. En borger i et landdistrikt, der har en professionsbachelor og har arbejdet i sundhedssektoren, beskriver hvordan han ikke oplever, at det politiske, elitære system varetager almindelige borgeres interesser:

"Jeg engagerer mig meget i politik, interesserer mig meget for politik, men jeg synes også, at jeg er blevet sådan lidt, hvad skal man sige, sat ud på et sidespor. Jeg føler ikke længere, at det politiske system tager hensyn til folk, der ikke tilhører den akademiske og politiske elite. Og når jeg hører ordet demokrati, så tænker jeg efterhånden mere på flertalsdiktatur, end jeg tænker på demokrati." (Mand, 67 år, borger i et landdistrikt).

Flere knytter også politikeres elitære baggrund til en centralisering af magten, hvor beslutninger træffes i snævre netværk blandt toppolitikere, der har samme baggrund og livsvilkår. En kvinde i et landdistrikt beskriver det på følgende måde:

"Det kører meget på relationer og netværk, når man laver politik. Det gør det, og det er derfor, at det kan føles som en lukket fest. Alle kan jo egentlig være med, men man skal bare finde ud af, hvordan kommer jeg med ind i det her? Hvad er vejen derhen? Det tror jeg ikke, at

NOTE¹ — 'Demokrati og politisk deltagelse', Politik, 18(2), Svensson, P., 2015. Analysen kan tilgås [her](#).

NOTE² — 'Demokratisk repræsentation', Vores Stemmer. Kan tilgås [her](#).

alle er lige gode til at råbe højt om. Det er ikke fordi, at man kan slå op i avisen og sige, at hvis du gerne vil gøre noget her, så skal du gøre sådan her. Det er lidt en labyrint.” (Kvinde, 31 år, borger i et landdistrikt).

Borgerne står tilbage med en opfattelse af, at de politiske beslutninger først og fremmest kommer politikerne og dem i deres 'lag' til gode, frem for den gængse borger, og at der ikke er ligeværdig adgang til indflydelse.

Vejen til mere indflydelse er svær at finde

Når interviewpersonerne forholder sig til, hvordan man som borger kan deltage i demokratiet, nævner de fleste valgdeltagelse til kommunal- og folketingsvalg, som noget de opfatter som en let tilgængelig måde at deltage på og potentielt få indflydelse på. Anderledes forholder det sig, når de forsøger at nævne andre måder at deltage på. For det første har en del af interviewpersonerne indenfor flere af grupperne svært ved at italesætte, hvordan man ellers kan deltage og dermed opnå indflydelse, og flere beskriver, at vejen til indflydelse er svær at finde, selvom man faktisk gerne vil deltage mere. Som en borger i et landdistrikt udtrykker det:

(...)Det kan være vanskeligt at finde en måde at deltage i demokratiet på. Det er ikke altid lige så nemt at finde en vej ind i debatterne, medmindre der lige er et kommunevalg, et Folketingsvalg, eller et regionsvalg. Altså den dagligdags demokratiske proces kan være svær, synes jeg, at deltage i. Som menig mand, hvis man kan sige det sådan, som ikke er en del af byrådet.

Kvinde, 43 år, borger i et landdistrikt

Kvinden fortæller i forbindelse med udtalelsen, at hun egentlig har lyst til at deltage i flere demokratiske processer og bruge hendes indflydelsesmuligheder, men som citatet viser, spænder hendes manglende kendskab til mulighederne ben for, at hun får dem udnyttet.

Det manglende kendskab til deltagelsesmuligheder bunder i forskellige årsager. De unge på en erhvervsuddannelse mener selv, at det skyldes deres unge alder. Størstedelen af interviewpersonerne i denne gruppe er mellem 17 og 22 år, og har endnu ikke meget erfaring med at være stemmeberettigede og at tænke sig selv som 'demokrater'. De fortæller selv, at de ikke er særligt interesserede i politik og samfund, men flere italesætter, at de nok bliver mere politisk interesserede med alderen. For interviewgruppen af borgere i socialt udsatte livssituationer kan den manglende kendskab til, hvordan de kan deltage, bunde i, at gruppen ikke altid har mentalt overskud til at afsøge deres demokratiske muligheder, fordi komplekse problemstillinger som fx stofbrug, psykisk mistrivsel eller fattigdom fylder i hverdagen. Flere fortæller dertil, at de mangler en form for 'demokratisk dannelse' fra opvæksten, som betyder, at de ikke kender til deres grundlæggende demokratiske muligheder og rettigheder. Her oplever de det især som et problem, at de ikke kender deres indflydelsesmuligheder i forhold til mødet med det offentlige system, fx indflydelse på behandlingsforløb.

En mand, der lever i en socialt udsat livssituation og har fået tilkendt førtidspension i

dag, fortæller om at vokse op med en enlig mor, der stod udenfor arbejdsmarkedet. Han fortæller, at han ikke fik tilstrækkelige viden med hjemmefra om hvordan man navigerer på arbejdsmarkedet og andre mere offentlige arenaer i samfundet. Han efterspørger i følgende citat, at viden om samfundet gøres mere tilgængelig, så folk i hans livssituation også ved, hvordan de får indflydelse på eget liv:

"(...) Jeg tror da helt sikkert på, at systemet virker for dem, der er inde i det. Altså dem, der kender loven og de paragraffer, der nu skal til. De kan få betalt deres regning og andre, der ikke har viden til det. De sidder jo bare og... Hvorfor har man ikke den indlæring i skolen? Altså jeg forstår det ikke, hvorfor man ikke lærer noget om det danske demokrati og retssystem, og hvorfor man ikke får det ind som et fag i skolen, sådan at man bedre kan uddanne eller blive klar til livet, eller hvad hedder det?" (Mand, 39 år, borger i en socialt udsat livssituation).

Samme oplevelse giver flere af de socialt udsatte borgere også udtryk for i undersøgelsen.

Formelle betingelser for demokratisk deltagelse mindsker muligheden for indflydelse

Særligt blandt borgere i socialt udsatte livssituationer og blandt borgere med minoritetsetnisk baggrund er der en oplevelse af, at de formelle betingelser, man skal opfylde for at deltage i demokratiet gør, at de ikke kan få indflydelse.

Flere af borgerne med minoritetsetnisk baggrund har ikke statsborgerskab eller permanent opholdstilladelse og dermed ikke stemmeret til Folketingsvalg. De har en stærk opfattelse af, at de ikke har en stemme i det danske demokrati og har meget begrænsede muligheder for indflydelse. I nedenstående citat beskriver en kvinde, der er aktiv i en forening og på den måde deltager i det uformelle demokrati, sin frustration over at give sin mening til kende der, men samtidig vide, at hun står udenfor - hvad hun opfatter som - reel indflydelse.

Citatet og andre udtalelser fra borgere fra gruppen afspejler en afmægtighed, som opstår, når de oplever at samfundet ikke ønsker deres deltagelse.

(...) Vi [borgere med minoritetsetnisk baggrund] kommer selvfølgelig med vores meninger og vores holdninger i dagligdagen. Men hvor det sker, er jo ved politikerne, ved Mette Frederiksen og de andre politikere, som er på banen. Det har vi så ikke mulighed for at præge, fordi vi hører til dem, der ikke har statsborgerskab. Og derfor, hvis vi skal være realistiske og kigge ud fra det synspunkt, så har vi jo ikke nogen stemme i dansk politik og i det danske demokrati.

Kvinde, 22 år, borger med minoritetsetnisk baggrund

For de borgere i socialt udsatte livssituationer, der ikke har egen bolig, bliver manglen på hensyn til deres muligheder for at stemme uden en adresse også fremhævet som en formel barriere for deres deltagelse. Nedenstående citat fremhæver, hvordan borgere, der lever i hjemløshed, oplever at udelukkes fra en af de mest grundlæggende deltagelsesfor-

mer i et demokrati, fordi der ikke tages højde for borgerens livsbetingelser.

" (...) Det er svært at stemme, hvis du er hjemløs. Du kan ikke få noget pas, du kan ikke få sygesikring. Du skal have billede-ID." (Kvinde, borger i en socialt udsat livssituation).

De formelle betingelser, der står i vejen for hjemløses mulighed for at deltage på lige fod med andre i demokratiet viser, at der eksisterer nogle strukturelle uligheder, der præger bestemte menneskers oplevelse af adgang til indflydelse.

En oplevelse af, at ens 'lave' position i samfundet, gør ens stemme ligegyldig

Blandt borgerne, der lever i en social udsat livssituation, er der en udbredt opfattelse af, at det kan være ligegyldigt, om de forsøger at få indflydelse på demokratiet, fordi de oplever, at det resterende samfund anser deres stemme som ubetydelig grundet borgernes udsatte sociale position. En af hovedårsagerne til, at flere af interviewpersonerne oplever, at deres stemme anses som ubetydelig, er gentagende oplevelser af at blive behandlet som om, at de er mindre værd og ikke hører til i samfundet. Samtidig oplever de, at politiske beslutninger sjældent kommer borgere, der lever i social udsathed til gavn. I følgende citat sætter en kvinde ord på, hvordan hun oplever, at socialt udsattes stemmer ignoreres politisk:

"Altså politikerne, de har det sådan lidt, de har sådan, jamen, dem der er laveste i samfundet, de er så udkørte i forvejen, så de råber ikke op alligevel. Hvorfor skal vi så gøre noget ved det? Fordi vores stemme bliver ikke hørt alligevel. Vi har ikke overskud til det, når vi står hjemløs på gaden med et misbrug." (Kvinde, borger, der lever i social udsathed).

For størstedelen er det et udtryk for, at de har mistet troen på, at de med deres position i samfundet har muligheden for at ændre noget.

For nogle fører det til en manglende tro på, at deres stemme gøre en forskel, og derfor vælger flere ikke at stemme ved valg. Det er ofte tilfældet, når de har oplevet, at der ikke bliver lyttet til deres stemme, og derfor opgiver at forsøge igen. Det fremhæver et demokratisk problem, når der særligt er borgere fra bestemte grupper i samfundet, der oplever, at deres stemme ikke er lige så vigtig i demokratiet, og at deres deltagelse derfor kan være ligegyldig i og med, at der kommer en skæv repræsentation af stemmer.

Opsummering

Kapitlet viser, at oplevet manglende adgang til indflydelse skaber mistillid til demokratiet. For mange af de interviewede borgere er det ikke fraværet af formelle demokratiske strukturer, men oplevelsen af utilgængelighed, ulighed og eksklusion, der underminerer tiltroen til, at også de har indflydelse på samfundet. Når politiske rum og beslutningsprocesser opleves som forbeholdt en akademisk elite og koncentreret i bestemte geografiske og sociale lag, opstår en følelse af afstand og afmagt. Oplevelserne forstærkes yderligere manglende kendskab til deltagelsesmuligheder og formelle barrierer – fx manglende statsborgerskab eller fast adresse – som i praksis afskærer visse grupper fra at deltage.

Følelsen af ikke at have adgang til indflydelse afføder bl.a. frustration og i flere tilfælde resignation og ligegyldighed overfor deltagelse. For nogle bliver valgdeltagelse eller anden deltagelse i demokratiet en handling uden betydning, fordi de oplever, at deres stemme ikke har reel vægt. Mistilliden opstår dermed ikke nødvendigvis på trods af demokratiet, men netop gennem demokratiets formelle rammer, der – oplevet fra bestemte positioner i samfundet – fremstår som ekskluderende og ufølsomme over for bestemte sociale betingede vilkår.

CASE

**CARSTEN STEMME BLANKT TIL
NÆSTE VALG: “POLITIKERNE LYTTET
IKKE TIL OS I UDKANTSDANMARK”**

Carsten fra Ringkjøbing-Skjern har igennem sit liv engageret sig i demokratiet på mange måder – både når det gjaldt “det store” demokrati, hvor han altid har stemt til valg, og når det gjaldt demokratiet i hverdagen som bestyrelsesmedlem og tillidsrepræsentant. Gennem årene er han dog gået fra at have tillid til det danske demokrati til fuldstændigt at have mistet troen på det politiske system. Han beskriver selv, at han “lider af politikerlede” og fortæller, at han agter at stemme blankt til næste valg.

En stor del af Carstens mistillid til politikerne stammer fra det, han oplever som politisk uretfærdighed i forholdet mellem København og Jylland, som han også kalder Øst- og Vestdanmark. Særligt politikernes ageren i minksagen og politiske initiativer til den grønne omstilling som opsætning af vindmøller og solcelleparker i Vestjylland får ham til at føle, at beslutningstagerne favoriserer borgerne i storbyerne, mens landdistrikterne – især i Vestjylland – må tage de ulemper, der følger med.

Ifølge ham har politikerne i København og andre større byer svært ved at forstå de udfordringer, folk i landdistrikterne står overfor, og han oplever, at borgerne i hans område overses.

“Vi har en regering, der siger, at vi skal have en grøn omstilling, og alle skal løfte i flok. Men det er jo bare mest dem vest for Storebælt, der skal løfte i flok. Der er god plads på Sjælland, men det er nemmere for dem at flytte problemerne herover, fordi huspriserne ikke er så høje,” siger han.

Carsten fortæller, at han oplever, at hans hjemkommune tilsyneladende tvinges til at acceptere vindmøller og solcelleanlæg, fordi det giver økonomiske gevinster i form af pengebonusser. Men han mener, at de største økonomiske gevinster sendes tilbage til Sjælland og København, mens de lokale borgere står med ulemperne.

“Det er jo en eller anden form for prostitution for kommunen. Vi får nogle penge her og nu, men hovedparten går til Østdanmark, hvor de pengestærke firmaer står for opsætningen og driften,” fortæller han.

“Politikerne lytter ikke til os”

Carstens frustration stammer også fra, hvad han ser som et brud på politiske løfter. Ifølge ham er det ikke kun landspolitikerne, der overser Vestjylland – det gør hans egne lokalpolitikere også, når de siger ja tak til penge for vindmøller.

“Jeg havde en diskussion med en lokalpolitiker i kommunen, der mente, at det var en god idé at sætte flere vindmøller og solceller op. Da han fandt ud af, at jeg var imod at opsætte flere, skældte han mig ud for at være modstander af grøn omstilling. For jeg skulle jo tænke på alle de penge, der ville tilgå kommunen, og alle de cykelstier og sportshaller, der kunne anlægges for de penge. Men møllerne og solcelleparkerne får jo folk til at flytte fra området, og så står hallerne jo tomme alligevel, og så lider landboerne tabene. Det hænger jo ikke sammen, men

Carsten

- Alder: 67 år
- Beskæftigelse: Pensioneret narkose-sygeplejerske
- Bopæl: Ringkjøbing-Skjern.

Jeg vil stemme blankt til kommune- og folketingsvalget, fordi politikerne ikke hører, hvad vi siger. De kører deres eget løb, og det, de har sagt inden valget, løber de fra.

Carsten

det er smart politik – og der er stemmer i lortet,” siger Carsten, som kritiserer kommunens politiske ledelse for kun at tage hensyn til økonomiske interesser fremfor udviklingen af landdistrikterne og borgernes behov.

Følelsen af at blive overset og ikke hørt har for Carsten været medvirkende til, at han nu har mistet tilliden til både kommunalpolitikere og det politiske system generelt. Ifølge ham er hans beslutning om at stemme blankt ved næste kommunalvalg et direkte resultat af denne mistillid.

“Jeg vil stemme blankt til kommune- og folketingsvalg, fordi politikerne kører deres eget løb og ikke hører, hvad borgerne siger. Det, de har sagt inden valget, løber de fra. Hvis politikerne viser, at de virkelig gør det, de står for, så kunne jeg måske få troen på demokratiet tilbage. Men det er nok en lang proces,” siger han.

3

EN OPLEVELSE AF, AT POLITIKERNE ER UTROVÆRDIGE OG HAR EN UHENSIGTSMÆSSIG ADFÆRD, DER SKADER DEMOKRATIET

Tillid til de folkevalgte politikere må ses som en grundsten i et velfungerende demokrati. Imidlertid er der ifølge tidligere undersøgelser væsentlige udfordringer med danskernes tillid til politikerne og til, at politikerne vil opføre sig på en måde, som er fordrende for et velfungerende demokrati. Senest viser undersøgelsen *Demokratiets tilstand* fra projektet *Vores Stemmer* fra 2025, at 48 procent af danskerne i mindre grad eller slet ikke har tillid til de danske politikere, mens kun 11 procent i høj eller meget høj grad har tillid til dem. Samtidig fremhæver flest danskere – hele 37 procent – ‘politikernes adfærd og manglende pålidelighed’ som det, de *mindst* kan lide ved det danske demokrati¹. Det indikerer, at politikernes adfærd spiller en stor rolle for den generelle tillid til demokratiet.

Tendensen går igen blandt borgerne i denne analyse. På tværs af interviewgrupperne er der meget lav tillid til de danske politikere, og borgerne oplever, at politikernes adfærd er skadelig for det danske demokrati. Vi finder således, at politikeres (uhensigtsmæssige) adfærd er en af hovedårsagerne til, at nogle oplever demokratisk mistillid og afmagt.

I dette kapitel dykker vi ned i, hvordan borgerne oplever politikernes adfærd, hvilke følelser og opfattelser, det efterlader dem med, og hvordan de reagerer på disse oplevelser i forhold til deres demokratiske ageren.

Politik er blevet et personligt karriereprojekt

Borgerne oplever i vidt omfang politikerne som opportunistiske og drevet af egeninteresser frem for at arbejde for samfundets fælles bedste. De oplever, at politikeres adfærd afspejler, at politik er blevet “et personligt karriereprojekt”, som en interviewperson udtrykker det, hvor det for politikerne først og fremmest handler om at blive siddende på sin post og blive genvalgt – koste hvad det vil. Opfattelsen bunder bl.a. i, at de oplever en tendens til, at politikere foretager hyppige partiskift eller at politikere vælger opstillingskreds alt efter, hvor de har størst chance for at blive valgt. Nogle sammenligner også politikere med købmænd, hvis politik er til salg til højestbydende. Desuden fremhæves det, hvordan politikere ofte får topjobs efter deres tid som folkevalgte, hvilket for interviewpersonerne indikerer, at politik er et strategisk trin på karrierestigen. En borger, der bor i et landdistrikt fortæller herunder, hvordan han oplever politikernes adfærd:

“Det er et problem med politikere, at det efterhånden er deres personlige arbejde. De er der måske ikke for vores skyld, men for deres egen skyld (...) Og vi ser også, hvordan politikere shopper rundt i valgkredse, for nu har de måske en chance for at blive valgt, hvis de hopper til en anden valgkreds. (...) Det er et politisk system, som er i opbrud til fordel for politikere, men ikke nødvendigvis for borgerne og samfundet.” (Mand, 67 år, Borger, der bor i et landdistrikt).

Der er også nogle, der oplever, at politikerne kun vil lytte til dem op til valg, men ikke er interesserede, når valget er overstået, hvilket for interviewpersonerne indikerer, at politikerne blot vil vælges ind, men ikke søger reel forandring.

Borgernes oplevelser kan tolkes som, at de har et idealbillede af politikere som nogle, der bør være idealistiske, drevet af ideologi og som uselvisk arbejder for samfundets fælles bedste – et ideal som de ikke mener, at politikerne lever op til. Politikerne opleves altså som selviske, fordi man ikke kan regne med, at de arbejder for et bedre samfund for alle.

Konsekvensen af denne adfærd kan være stor. For en del interviewpersoner medfører det, at de mister den grundlæggende tillid til, at politik er til for at forandre samfundet til det bedre, og de oplever derfor at miste troen på demokratiet. En af interviewpersonerne udtrykker her, hvordan han har mistet troen på politik:

Politikerne lover guld og grønne skove – men begår løftebrud

NOTE¹ — ‘Demokratiets tilstand’, 2025, VoresStemmer* af Mandag Morgen. Analysen kan tilgås [her](#).

Jeg har mistet alt for politik. Alt sådan tro på, at de har nok de bedste intentioner for vores velfærd. Nej, jeg tror mest, at det er dem selv, de har under armen.

Mand, 26, elev på en erhvervsskole

En pointe, der går igen på tværs af interviewgrupperne, er, at politikerne ifølge borgerne ofte ikke holder, hvad de lover, og ordet 'løftebrud' nævnes hyppigt. Det oplever de ved, at der er en diskrepans mellem hvad politikerne siger og gør. Interviewpersonerne beretter om, hvordan politikerne lover bestemte ting i valgperioder, som de ikke indfrier eller følger op på, når de er stemt ind efter valget, og de omtaler politikere som nogen, der er uærlige, lyver og ikke er til at stole på. Som en interviewperson helt enkelt udtrykker det:

"De lover guld og grønne skove, men efter valget sker der ingenting." (Mand, Borger, der lever i social udsathed).

Det skaber frustration og vrede hos interviewpersonerne, når de oplever løftebrud og uærlige politikere. Flere føler sig snydt og svigtet af politikere, som de har stemt på i god tro, men som ikke har indfriet deres forventninger.

For nogle interviewpersoner skaber det også en følelse af afmagt og opgiveness over for demokratiet, hvor de begynder at miste troen på, at man kan få indflydelse, og at det nytter noget at deltage. Det giver en borger udtryk for herunder:

"Jeg tror sgu heller ikke på det der demokrati, vi ser det gang på gang, det kan være nyttesløst at stemme. Vi får en masse løfter, men der er ikke noget af det der sker." (Kvinde, borger, der lever i social udsathed).

Politikeres privilegier udfordrer tilliden til demokratiet

Borgerne udtrykker også i vidt omfang frustration over, at folkevalgte politikere har særlige privilegier, som almindelige borgere ikke har. Der henvises fx specifikt til, at politikere får en for høj løn, at ministerpensionen er for høj, og at ministerbiler er et privilegeret gode.

Det opleves af flere som uretfærdigt, at politikere og ministre har disse særlige privilegier. En del af frustrationen bunder i, at lønnen og pensionen finansieres af statens resourcer, som interviewpersonerne mener, at politikere får en uforholdsmæssig høj andel af i forhold til resten af samfundets borgere. Frustrationen er især stor hos dem, der lever i en socialt udsat livssituation. De oplever ikke, at de får nogle goder tilbage – fx øget velfærd, som flere nævner, som de kan mærke i deres hverdag. En interviewperson blandt de socialt udsatte sætter her ord på sin frustration:

"Det er jo fuldstændig sindssygt, det der, mand. Det er jo så grimt i min verden, fordi man tager, tager og tager og tager, og giver ikke noget tilbage." (Mand, 48 år, borger, der lever i social udsathed).

Flere interviewpersoner oplever også, at nogle politikere er hævet over loven. For mange af borgerne fylder 'minksagen' stadig meget, og flere på tværs af grupperne problematiserer, at Statsministeren ikke blev holdt til ansvar eller pådrog sig retslige konsekvenser efter den ulovlige beslutning om at aflive mink i Danmark under COVID-19-pandemien. Oplevelsen af, at politikere og almindelige borgere ikke er lige for loven, opleves dybt uretfærdigt af flere interviewpersoner. En ung mand sætter her ord på, hvordan omstændighederne i 'minksagen' har påvirket hans demokratiske tillid negativt:

"Jeg kan ikke have, at dem, der sidder øverst, de kan bryde loven og så ikke blive straffet for det. For hvis os hernede, vi lavede lort i den for fem år siden, så skal de nu nok finde frem til, at vi har lavet lort i den for fem år siden. Men når man sidder deroppe, så er man lige pludselig

hellig. Det kan jeg ikke have. Så der har jeg mistet alt.” (Mand, 26 år, elev på en erhvervsskole).

Frustrationerne over politikernes adfærd har konsekvenser for borgernes engagement og adfærd i det formelle demokrati. Nogle deltager mindre i demokratiet ved fx ikke at stemme ved valg, mens andre begynder at stemme anderledes – fx på partier eller personer man ellers ikke ville stemme på - ud af afmagt, som flere beskriver det. Som en borger kort udtrykker det:

“Jeg stemte på et parti, jeg aldrig har stemt på før, fordi jeg var så vred.” (Mand, borger, der er ufaglært).

En anden borger har taget et aktivt valg om ikke at stemme for at beskytte sig selv mod de løftebrud og svigt, som han oplever i demokratiet. Det sætter han ord på her:

Og der kan det være en beskyttelse for en selv at sige, at hvis man har taget en beslutning om ikke at stemme i det der politiske mismask-demokrati, hvor folk de ændrer holdninger og skifter partier og gør, hvad de vil inde bagved alligevel. Jamen så er det jo et eller andet sted at beskytte sig selv.

Mand, 59 år, borger, der lever i en social udsat livssituation

Andre vælger i stedet at stemme blankt, fordi de har svært ved at finde en politiker, de stoler på. I nedenstående citat giver en borger udtryk for sine overvejelser med at stemme blankt til næste valg:

“(...) Og det har i hvert fald fået mig til at tænke på, om jeg fremover vil stemme på et parti eller på nogle personer. Jeg vil stemme, det er min ret, det er også min pligt, synes jeg. Men jeg er ikke sikker på, at jeg har tillid til, at det system, vi har, det er godt nok.” (Mand, borger, der bor i et landdistrikt).

Politikere handler kynisk for at bevare magten og opfører sig magtfuldkomment, når de har den

Borgerne beskriver også politikernes adfærd i det politiske system som kynisk. Flere fortæller, at de oplever, at politikere og partier bruger “beskidte kneb” for at beholde magten. Det kan fx være, at politikere ‘ofres’, hvis der har været en skandale, hvilket refererer til situationer, hvor nogle politikere påtager sig ansvaret og drager konsekvenserne af en skandalesag, så andre politikere kan gå fri. Det opleves som utroværdigt, når partier eller politikere bruger disse kneb for at blive siddende på magten. Det medfører en skepsis over for politikerne og partierne, som en borger udtrykker det her:

“Jamen er det så et politisk parti, man kan stemme på fremadrettet, hvis de bare smider folk ud til højre?” (Mand, 65 år, borger, der lever i social udsathed).

Flere interviewpersoner fortæller om deres oplevelser med, at oppositionspartier i landspolitik og kritiske røster i kommunalpolitik ikke lyttes til og nægtes adgang, hvilket opleves som magtfuldkomment og udemokratisk. Det udtrykker en borger i følgende citat i forbindelse med hans beskrivelse af, hvordan han oplever at kommunalpolitik i hans kommune er præget af magtfuldkommenhed:

“Jeg synes, at vi oplever i vores kommune herovre, at vi har fået et meget centralistisk styre, og hvis man ikke er enige med, hvad der foregår i nogle bestemte partier, så er man sat udenfor

døren. Og det gælder også i byrådet, hvor vi ser, at oppositionen bliver tromlet, bliver nægtet adgang, og det er en god måde at håndtere besværlige oppositionspartier på. Det er ikke demokratisk korrekt, og det er heller ikke lovligt ifølge bestyrelsesloven. Men det er en måde, man gør det på, hvis man ikke gider høre på de umulige. (...) [Det skyldes] magtfuldkommenhed for at bruge et fortærsket ord.” (Mand, 62 år, borger, der bor i et landdistrikt).

Flere borgere fremhæver også, at de oplever embedsværket, som ministerier og kommuner, som institutioner, der bidrager til politikernes magtfuldkommenhed. Her fortælles om oplevelser af et embedsværk, der danner ring om politikerne, så almindelige bor-

“Det virker meget som om, at man står uden for ringmuren på en gammel ridderborg, og man kan slet ikke kan komme til at tale med Høvdingen, der sidder deroppe.”

(Mand, Borger, der bor i et landdistrikt).

gere ikke kan komme i kontakt med dem. En borger laver bl.a. denne analogi:

Denne ‘ringmur’, som borgeren kalder det og som flere af de interviewede beskriver med andre vendinger, bidrager til, at det politiske system opleves som ugenomsigtigt for borgerne. Flere oplever altså, at politik foregår bag lukkede døre, så man som almindelig borger ikke kan få indsigt i processerne.

Opsummering

Kapitlet viser, hvordan borgernes oplevelse af politikere som utroværdige, egenrådige og strategisk drevne underminerer deres tillid til demokratiet. På tværs af interviewgrupperne er der en gennemgående oplevelse af, at politik ikke længere handler om det fælles bedste, men om personlig karriere, magt og positionering. Løftebrud, særlige privilegier og manglende vilje til at tage ansvar for politiske beslutninger nævnes som konkrete eksempler på politisk adfærd, der opleves som kynisk og magtfuldkommen.

Konsekvensen er ikke kun politikerlede, men en mere grundlæggende demokratisk afmagt. Flere interviewpersoner mister troen på, at deres stemme gør en forskel, og fravælger enten valgdeltagelse, stemmer blankt eller stemmer i protest. Når politikere opleves som hævet over både borgere og loven, og når det politiske system fremstår uigenomskueligt og lukket, forsvinder tilliden til, at demokratiet reelt er åbent, retfærdigt og tilgængeligt for alle. For borgerne er der derfor meget langt fra idealet om et politisk system, hvor både politikere og embedsværk opleves som altruistiske aktører, der arbejder for samfundets fælles bedste.

4

**EN OPLEVELSE AF,
AT MEDIERNE ER
UTROVÆRDIGE, OG
AT SOCIALE MEDIER
IKKE FORDRER EN
SAGLIG DEBAT**

Publicistiske nyhedsmedier som tv- og radionyheder og dagblade anses almindeligvis som et af demokratiets kerneaktører og omtales ofte som “den fjerde statsmagt”. For flertallet af danskerne er det også herfra, at de foretrækker at få deres nyheder om politik og samfundsforhold. Dertil er de publicistiske mediers opinionssektioner en platform for, at borgere kan deltage i den demokratiske samtale ved at kommentere på politiske sager og samfundsforhold gennem læserbreve og kronikker.

Op mod halvdelen af danskerne får dog også deres nyheder på sociale medier som Facebook eller X¹, og indtoget af platformene fremhæves af nogle for at kunne give flere borgere en stemme i den offentlige samtale.

På den måde ligner borgerne i denne analyse da også de typiske danskere ved, at de orienterer sig om samfundsforhold og politik gennem både publicistiske medier og på sociale medier.

Det er dog gennemgående at borgerne på tværs af grupperne har negative forståelser af de forskellige typer medier. Overordnet set oplever borgerne de publicistiske medier som utroværdige og som nogen, der ikke længere tjener offentlighedens interesse.

Flere borgere oplever også, at de publicistiske medier udviser en skæv repræsentation af samfundsforhold. Det gælder både i forhold til, hvilke problemer der dækkes, og hvordan de fremstilles. En tilbagevendende oplevelse er, at de problemer, der berører marginaliserede eller mindre magtfulde grupper, sjældent får samme opmærksomhed som problemer, der rammer grupper med større stemme i offentligheden. Og når disse problemer endelig dækkes, sker det ofte gennem generaliserende eller forsimplede fremstillinger, som ikke afspejler den kompleksitet og alvor, som borgerne selv oplever.

I kapitlet uddybes, hvorfor borgerne i denne analyse har mistillid til medierne, og hvordan det påvirker deres demokratiske engagement, særligt med fokus på deres deltagelse i den offentlige samtale.

PUBLICISTISKE MEDIER

Borgerne oplever en skæv repræsentation og stigmatisering i nyhedsmedierne

Flere borgere fortæller, at de ikke oplever, at medierne repræsenterer alle samfundslag eller grupper i samfundet, og at de ikke i tilstrækkeligt omfang orienterer om emner, der vedrører bestemte gruppers liv og vilkår. Særligt borgere fra grupperne af ufaglærte borgere og borgere, der lever i social udsathed fortæller, at de ikke oplever, at deres interesser og problemer får tilstrækkelig plads i nyhedsdækningen.

En borger fra gruppen af ufaglærte fortæller bl.a., at han ikke oplever, at ufaglærtes vilkår og problemer får lige så meget opmærksomhed som andre faggruppers problemer på følgende måde:

(...) hvis en fabrik lukker og 300 mister jobbet, så står det i en lille rubrik. Men hvis 10 journalister fyres, så er det en kæmpe historie!

Mand, 65 år, borger, der arbejder som ufaglært

Borgerne, der lever i en socialt udsat livssituation oplever også, at emner der er vigtige for dem ikke fylder nok i nyhedsdækningen. Det gælder fx emner som psykiatri og stof-

NOTE¹ — Danskernes brug af nyhedsmedier 2024, side 7.

brug og udsattes rettigheder (fx adgang til bolig eller sundhedsydelse). De oplever hertil, at medierne fordrejer og overdramatiserer socialt udsatte borgeres problemer fremfor at skildre dem nuanceret. Som en borger siger:

"(...) Jeg synes ikke, at der er nok fokus på vores problemer, og de gange der er, så bliver man ikke fremvist særligt godt, fordi de vil have, at det bliver vist, og at det bliver populært, så det bliver altid de mest ekstreme tilfælde, der bliver vist frem. Altså den mest ufunktionelle person med det heftigste misbrug eller den mest psykisk syge person, de lige kunne finde, som går og råber og skriger på gaden. Men man har ikke fokus på den unge med skizofreni, som er i gang med at tage en bachelor. De har kun fokus på en eller anden, der ligger nede på bænken og råber og skriger, som er meganarkoman. Kun de der super ekstreme tilfælde." (Mand, 26 år, borger, der lever i en socialt udsat livssituation).

Oplevelsen af mediernes manglende fokus og forvrængning af borgernes virkelighed bidrager til en følelse af at være overset og stigmatiseret i den offentlige samtale. Samtidig svækker det borgernes tillid til mediernes objektivitet, når de ikke genkender den måde de portrætteres på.

Medierne opleves som politisk farvede og som nogen, der ikke repræsenterer landområderne.

Flere borgere gav udtryk for, at de opfatter de publicistiske nyhedsmedier som politisk farvede. Når vi ser på tværs af undersøgelsens interviews er der dog ikke enighed om, hvilken politisk retning medierne favoriserer. Nogle borgere oplever medierne som "for røde" – altså for venstreorienterede, imens de af andre opleves som "for blå", dvs. for højreorienterede. Fællesnævneren er en oplevelse af, at det redaktionelle er styret af politisk ideologi. En elev på en erhvervsskole mener bl.a., at man skal være opmærksom på, at medierne fremviser verden fra et bestemt, politisk synspunkt:

"(...) Man skal passe på det der med de sociale medier og egentlig også medierne nogle gange. Fordi hos nogle kan det virke som om, at de har en underliggende farve (...) Noget de prøver at skubbe på en. Så hvis det er, at man [læs: journalisterne] er mere blå, så kan dem, der står for programmet, måske godt highlighte de gode ting, men glemme at nævne de dårlige ting." (Mand, 19 år, elev på en erhvervsskole).

Blandt nogle af de borgere, der bor i et landdistrikt, opleves nyhedsdækningen som centreret omkring København, og de oplever ikke, at medierne interesserer sig for, hvad der foregår i landdistrikterne med mindre der sker noget sensationelt eller negativt.

"Jeg synes også, at hvis vi ser på vores TV, så er det meget, hvad der skerovre Øst på [læs: København] De har svært ved at komme herud. Det er kun, hvis der er nogen, der bliver bidt af en ulv – så kan de godt lige komme herud. Men det skal helst være noget, der er negativt for, at de vil vise det," (Mand, 67 år, borger, der bor i et landdistrikt).

En oplevelse af, at medierne ikke som udgangspunkt tjener offentlighedens interesse

Borgerne oplever ikke, at medierne lever op til deres ansvar som "den fjerde statsmagt" med den funktion at holde magthavere ansvarlige og muliggøre, at borgerne kan deltage i og forholde sig til demokrati og politik på et oplyst grundlag. I stedet er mange af den opfattelse, at redaktionerne varetager forskellige politiske eller økonomiske interesser fremfor offentlighedens.

Mange oplever nyhedsbilledet som domineret af negative ekstremer og sensationsprægede historier, og er af den opfattelse at de publicistiske medier tilrettelægger nyhedsdækningen ud fra, hvad der tiltrækker flest læsere, seere og lyttere – altså ud fra hvad der sælger bedst – snarere end ud fra en ambition om at oplyse borgerne på et sagligt grundlag om samfundsforhold. Det opbygger hos flere en grundlæggende mistro til hvorfor en nyhed bliver fortalt.

Et eksempel på den opfattelse er blandt gruppen af unge under 30, der studerer på en erhvervsuddannelse, hvor flere af de unge gentagne gange nævnte, at der hersker en

“dommedagsstemning” i nyhederne. De tror ikke på, at verdenssituationen er så alvorlig, som medierne fremstiller den, men ser det som en forvrængning af virkeligheden for at skabe sensation. Som en erhvervsskoleelev beskriver det:

“Det er Dommedags-TV. Det er de dårlige historier, der sælger bedst. Og sådan er det altid. Der er f.eks. den her historie om, at Rusland ville angribe Europa inden for en årrække. Der var så mange “hvis nu”-teorier, men den eneste historie, der kommer ud på forsiden af avisen, det er, at Rusland vil angribe Europa inden for fem år. Jeg ved bare ikke helt, hvorfor det er den vinkel, medierne vælger? I stedet kunne de jo skrive om, hvad vi kan gøre for, at de ikke angriber eller noget i den stil. Fordi de maler altid det mørkeste billede, og så kan man sidde og kigge på den. Men der er mange, der kun læser overskriften, så får de bare billedet af, at hele verden ser kulsort ud. I stedet for at måske læse lidt længere nede, og så kan se, okay, det kan godt være, at den kun er gråsort.” (Mand, 19 år, elev på en erhvervsskole).

Selvom de opfatter nyhedsdækningen som skævvreden, påvirkes de alligevel på et psykologisk plan. De fortæller både om en form for følelsesmæssig immunitet over for de konstant negative historier, og om en voksende følelse af håbløshed og magtesløshed. Som en anden erhvervsskoleelev udtrykker det:

“Det er død og dommedag. Det er sjældent, at man hører om de positive ting. Det er altid “russerne kommer!”, “Jorden går under!” og “klimaet brænder fuldstændig sammen”. Det er sjældent, at man hører positive ting nu. Det er da skræmmende, men du kan ikke gøre noget. Det er dig som enkelt dansker, du har ikke noget at sige. (...) Jeg ser ikke så meget frem til fremtiden.” (Mand, 20 år, elev på en erhvervsskole).

Flere borgere på tværs af grupperne kritiserer medierne for at bringe uvedkommende indhold som f.eks. kendisstof, som de ikke mener er relevant for den demokratiske samtale. Igen opfattes det her som noget medierne gør for at sælge aviser eller få seere og lyttere. En borger i et landdistrikt udtrykker sin kritik af hans lokale avis' nyhedsdækning, som han synes er blevet overflødig:

“Der er mange ting, de ikke dækker i den folkelige debat mere. Fordi de siger, det ikke er godt salgsstof. (...) De kan se inde på nettet, hvad folk læser. Og så er det det, de skriver. Og det er jo selvforstærkende. (...) Og ved I hvad, de læser? De læser om huspriser. Og hvilke firmaer, der har tjent hvad i løbet af året. Det er det, som folk klikker på. Og det er da fuldstændig galimatias, det er der jo ikke en folkelig debat i. Så jeg siger: ud af hullerne og dæk, hvad der sker mellem folk. Og ikke gå efter, hvad der kan sælge. (...) Og det er virkelig en krise for vores land, hvis man skriver det, folk vil læse, og ikke det, som folk har brug for at høre noget om.” (Mand, borger i et landdistrikt).

Nogle borgere oplever, at medierne er en del af den ‘elite’, som sætter retningen for politik, debat og samfundsudvikling. For dem opleves det som et demokratisk problem, at de store, publicistiske medier er placeret i København tæt på Christiansborg og andre centrale aktører i det politiske system som fx interesseorganisationer. Det opleves problematisk, fordi borgerne har en fornemmelse af, at der ikke er ‘vandtætte skodder’ mellem medierne og de øvrige demokratiske institutioner, så der skabes et ekkokammer, hvor mediers, politikeres og andre magtfulde personers interesser sammenblandes. Det betyder, at nogle af borgerne opfatter medierne som et slags talerør for politikerne. De oplever, at mediernes dagsordner påvirkes af, hvilke dagsordner politikere sætter, og at medierne især fokuserer på de emner som politikerne gerne vil have dem til. Det beskriver en borger her:

“Man bringer de ting, man gerne vil have, at vi skal vide, fordi det passer ind i den politiske agenda, og ind i den måde, man gerne vil styre vores land på.” (Mand, 67 år, borger, der bor i et landdistrikt).

DE SOCIALE MEDIEPLATFORME

En hård og usaglig debatkultur afholder interviewpersonerne fra at deltage online

Blandt borgerne mente flere, at sociale medier har et potentiale til at give flere en stemme i demokratiet. Mange har også selv prøvet at deltage i debatten online ved fx at kommentere på politiske opslag på Facebook. Gennemgående er det dog, at borgerne oplever sociale medier som noget, der i praksis skader den offentlige, demokratiske samtale, fordi debatten er hård og usaglig og derfor ubehagelig at være en del af.

På tværs af interviewgrupperne deltager de fleste af den grund konsekvent ikke i debatten på sociale medier længere. De borgere, der tidligere har deltaget, fortæller, at det er for mentalt hårdt at være en del af debatkulturen på sociale medier, og at det er det, der har fået dem til at trække sig helt fra onlinedebatten.

Blandt flere er der også en oplevelse af, at der ofte tyes til personlige angreb – noget der igen afholder dem fra at deltage dér. Som en interviewperson med minoritetsetnisk baggrund siger om, hvorfor hun ikke deltager i debatter på fx Facebook:

“Jeg tror, at det er rigtig vigtigt, at man ikke går i krig på Facebook, for folk skriver meget negativt, og der er mange personangreb, og det kan meget hurtigt blive sådan noget muderkastning, som ikke er til nogen nytte. Du har ikke samme respekt for folk, når du er på Facebook. Føler jeg i hvert fald ikke, at folk har” (Kvinde, 29 år, borger med minoritetsetnisk baggrund).

En borger, der lever i social udsathed og som lever af at sælge avisen Hus Forbi, fortæller, at han har oplevet at blive “svinet til” i en debat online som repræsentant for en organisation, der arbejder for at styrke socialt udsattes rettigheder. Oplevelsen fik ham til at tage en beslutning om aldrig at deltage igen, da det påvirkede hans mentale trivsel:

Jeg har Facebook, men jeg bruger det slet ikke. Det har noget at gøre med, at jeg har siddet i en bestyrelse, hvor jeg så var inde og forsvare en beslutning, vi havde taget, og så kammede det totalt over. Og så sagde jeg bare, at det gider jeg da ikke det der! Så jeg bruger ikke Facebook. (...) At blive svinet til på den ene og på den anden måde. Der var ikke noget hold i det, og så sagde jeg bare, at det der, det får jeg det pissetårligt af. Det tog mig to dage at komme ud og sælge aviser igen. Og så tænkte jeg bare, det bruger du ikke længere.

Mand, 65 år, borger, der lever i social udsathed

Flere borgere nævner også, at de oplever debatten på sociale medier som usaglig og baseret på ‘synsninger’ og følelser fremfor fakta, og at det umuliggør at føre en oplyst debat. Det beskriver en borger på følgende måde:

“(...) Der sker jo en trumpificering af vores debatkultur. At man synes noget. Man synes, at atomkraft er bedre end vindkraft eller omvendt. Og så fremfører man det. Man gider snart

ikke høre på argumenterne. Så det er jo en trist ting.” (Mand, borger, der bor i et landdistrikt).

Opsummering

Oplevelsen af, at de publicistiske medier er utroværdige, og at der er en hård og usaglig debatkultur på de sociale medier underminerer borgernes tillid til medierne som en væsentlig demokratisk institution i samfundet. For mange borgere fremstår de publicistiske medier ikke som formidlere af saglig information, der er drevet af offentlighedens interesse, men som elitære institutioner, præget af politiske og kommercielle hensyn. Når bestemte grupper ikke føler sig repræsenterede i medierne eller genkender deres egne virkeligheder i nyhedsdækningen, styrkes en oplevelse af at være overset i samfundet og at føle sig stigmatiseret.

Samtidig fremstår sociale medier, trods deres potentiale for at give flere en stemme, som præget af en grov tone, personangreb og følelsesdrevet debat, og det afholder mange fra at deltage i den online samtale, fordi det opleves som mentalt hårdt og ubehageligt at deltage.

5

EN OPLEVELSE AF, AT DEMOKRATIET IKKE REPRÆSENTERER BORGERNE

Danmark har vi et repræsentativt demokrati, hvilket betyder, at politikerne er valgt af borgerne og tager beslutninger på vegne af borgerne. Da de folkevalgte politikere har beføjelser til at tage beslutninger og vedtage lovgivning, som gælder for hele befolkningen, er det vigtigt for et velfungerende demokrati, at befolkningen oplever at være repræsenteret.

Men repræsentation har flere betydninger og kan se ud på flere måder. Det kan fx være deskriptiv repræsentation, hvor repræsentanterne i folkestyret afspejler befolkningen på en række karakteristika, f.eks. geografi, uddannelsesniveau eller alder. Ved Folketingsvalget i 2019 havde 47 procent af de valgte folketingspolitikere en lang videregående uddannelse, hvilket samme år gjaldt for cirka 10 procent af befolkningen. Derudover var yngre personer, kvinder og indvandrere og efterkommere af indvandrere også underrepræsenteret i Folketingets sammensætning¹. Der er således ikke en særlig deskriptiv repræsentation af den danske befolkning i Folketinget.

Repræsentation kan imidlertid også forstås *substantielt*, hvor repræsentanterne er responsive over for befolkningen og varetager deres interesser, uagtet om de afspejler befolkningssammensætningen. Det er selvsagt sværere at måle på, men ser man på en demokratianalyse foretaget i 2024, er det blot 42 procent af danskerne, som er enige eller meget enige i udsagnet *“Det danske demokrati fungerer godt til at løse de problemer, der optager borgerne”*².

Overordnet set mener de fleste af borgerne i denne analyse, at det vigtigste ved det repræsentative demokrati er, at de folkevalgte politikere afspejler deres holdninger frem for deres baggrund – dvs., at de vægter den substantielle repræsentation tungest. Det er dermed vigtigst for langt de fleste, at de kan se politikere, som har de samme holdninger som dem, og som varetager deres interesser, end at de for eksempel har den samme alder, erhvervsmæssige erfaring eller uddannelsesbaggrund. Det udtrykker en borger her:

“Jeg har egentlig ikke noget behov for, at de ligner mig. Jeg har bare behov for, at de synes noget af det, som jeg også synes”. (Kvinde, borger, der er ufaglært).

Selvom den substantielle repræsentation er vigtigst for borgerne, er der blandt interviewpersonerne fra gruppen af unge på en erhvervsuddannelse, borgere, der har en ufaglært uddannelsesbaggrund og borgere, der bor i et landdistrikt også en udbredt opfattelse af, at politikere, som også afspejler befolkningen, hvad angår uddannelse, beskæftigelse, indkomst mv. i højere grad er i stand til at varetage deres interesser og dermed skabe reel repræsentation.

En ung mand, der går på en erhvervsuddannelse, udtrykker bl.a. hans mistro til, at politikere, der ikke har haft dét, han betegner som “et rigtigt arbejde”, kan sætte sig ind i ‘almindelige borgeres’ livssituation:

“Det der med arbejde osv. Jeg føler også, at nogle politikere kan være meget disconnected. Jeg ved ikke, hvordan man siger det, men der er rigtig mange af dem, der ikke har prøvet at have et rigtigt arbejde, hvor de rent faktisk skulle stå op klokken syv om morgenen og tog hjem klokken 16. Så jeg har det også nogle gange, som om de ikke ved, hvad de taler om”. (Mand, borger, der er elev på en erhvervsskole).

Demokratiet er blevet en ‘akademikerklub’, der ikke repræsenterer borgerne som de er flest

Mange borgere i denne analyse har en kort uddannelse (fx faglært) eller ingen uddannelse udover grundskolen, imens få har en mellemlang eller lang videregående uddannelse. Mange af interviewpersonerne, særligt blandt de borgere, der tilhører grupperne af erhvervsskoleelever, ufaglærte og borgere, der bor i et landdistrikt, omtaler sig selv som værende ‘almindelige borgere’ og som nogen, der står i modsætning til akademikere, som de opfatter som elitære. Blandt dem er der en udbredt opfattelse af, at de folkevalgte politikere kun repræsenterer højtuddannede og er afkoblede fra resten af befolkningens

^{NOTE¹} — ‘Høj repræsentation af mænd og højtuddannede i Folketinget’, Danmarks Statistik.
^{NOTE²} — ‘Demokratiets tilstand’, 2025, VoresStemmer*, Mandag Morgen.

virkelighed. Særligt Folketinget opfattes som en 'akademikerklub', som kun er opmærksomme på hvilke problemstillinger, den højtuddannede del af befolkningen står over for, og negligerer 'den almindelige borgers' problemer.

Flere borgere beskriver hvordan de oplever, at akademikere ikke 'taler samme sprog' som 'den almindelige borger', hvilket betyder, at der opstår en forståelseskluft mellem politikerne og befolkningen. Det beskriver en borger, der har en ufaglært uddannelsesbaggrund på følgende måde:

De mister efter min opfattelse [deres forståelse af os] som almindelige lønslaver og arbejdere, og alle os, der sidder her. Fordi når [de] kommer op på et højt uddannelsestrin, så rykker man sig jo også selv på en eller anden måde. Så bliver man måske sådan noget, som der hedder levebrødspolitikere, som man snakker så meget om derinde.

Mand, 62 år, borger, der er ufaglært

For mange af de ufaglærte og de unge på erhvervsuddannelserne er der et konkret ønske om, at der kommer flere både faglærte og ufaglærte borgere i landspolitik.

Landdistrikterne overses, fordi politikerne orienterer sig mod København

De borgere vi har talt med, som bor udenfor Hovedstaden i landdistrikterne eller provinsbyer i resten landet oplever, at deres interesser og synspunkter ikke repræsenteres i landspolitik, selvom Folketinget består af repræsentanter som stiller op i valgkredse fra hele Danmark. De er af den opfattelse, at de folkevalgte har deres dagligdag i eller omkring København, og derfor overser de udfordringer, som borgere i landområder og mindre byer står overfor. I denne undersøgelse nævner borgerne bl.a. emner som logistiske udfordringer i form af mangel på offentlig transport eller boligudfordringer, der skyldes manglende udvikling i huspriser, hvilket gør det svært at optage lån til at købe bolig i landområderne. Flere fremhæver også politiske beslutninger om den grønne omstilling, her især opsætning af vindmølle- og solcelleparker i landområder, som et politikområde, hvor borgere i landdistrikters interesser ikke varetages. En borger, der bor i Vestjylland, fortæller at han oplever, at beslutningerne vedrørende den grønne omstilling tages af folk, der ikke mærker konsekvenserne af beslutningerne:

"Vi har en regering, der siger, at vi skal have en grøn omstilling, og alle skal løfte i flok. Det er jo bare mest dem vest for Storebælt, der skal løfte i flok. Det er ikke så meget derovre. Altså, det er nemmere for dem at flytte problemerne herover, fordi her koster huspriserne ikke så meget. Hvorimod tabet på Sjælland vil nok blive større, hvis de sætter masser af vindmøller op." (Mand, borger, der bor i et landdistrikt).

Flere af borgerne, der bor i et landdistrikt, fremhæver specifikt kommunalreformen fra 2007 som en beslutning, der skabte demokratisk tilbagegang for borgere i landdistrikter, fordi magten og beslutningerne er rykket længere væk. Det har medført, at de oplever, at der er færre politikere til at repræsentere dem. Det udtrykker en borger, der bor i et landdistrikt, på følgende måde:

"Det var jo omkostningen ved kommunalreformen. Vi gik fra at være rimelig godt dækket

ind med politikere, til ikke at have så mange i de små kommuner. Det er jo et demokratisk underskud, afstanden bliver kæmpestor.” (Mand, 62 år, borger, der bor i et landdistrikt).

Manglende repræsentation gør, at borgerne føler sig oversete og uden handlerum

Uanset om det gælder oplevelsen af manglende repræsentation i forhold til uddannelse eller geografi, er det gennemgående, at borgerne føler sig oversete. Det udtrykker en borger på følgende måde:

“Hvis man over mange valgperioder får det problem, at de veltalende og de velformulerede sidder og bliver enige om tingene, så er der altså et meget stor flertal, der føler sig kørt ved siden af.” (Mand, borger, der bor i et landdistrikt).

Når borgerne føler sig oversete, oplever de, at de ingen handlemuligheder har, og det skaber følelser af afmagt. Det udtrykker en borger på denne måde:

“Jeg føler virkelig, at man bliver sat til dørs. Og ikke kan gøre noget”. (Kvinde, 43 år, borger, der bor i et landdistrikt).

Politikere interesserer sig kun for socialt udsatte op mod valg

Blandt gruppen af borgere, der lever i social udsathed, er der ikke en kritik af den repræsentative sammensætning i Folketinget på uddannelse og geografi, men der er en gennemgående oplevelse af, at politikerne ikke varetager deres interesser. Det er bl.a. emner som bedre sundhed i form af økonomisk støtte til tandlæge, bedre psykiatri og adgang til misbrugsbehandling samt adgang til bolig, der nævnes som områder, der er vigtige for dem.

I gruppen nævner flere borgere, at de oplever, at interessen for socialområdet og socialt udsattes vilkår kun er på politikernes dagsorden i valgperioder, når politikerne skal stemmemaksimere. Det er imidlertid samtidig oplevelsen, at politikerne ikke handler på deres valgløfter efterfølgende. Det udtrykker en borger, der lever i social udsathed her:

Jeg synes bare, at politikerne... Det er først, når de skal have stemmer eller når det er, at de skal se medmenneskelige ud. Det er først der, de tager sådan noget som socialt udsatte op. Så bruger de dem til at sige, hvor medmenneskelige de er. Det er lidt den vibe, jeg får. Det er sådan lidt, hvis de er midt i en kampagne eller noget andet, så er der meget fokus på os, som er socialt udsatte eller med diagnoser og sådan noget. Så står de næsten i kø og tripper for at få et interview med en, fordi så ser det fint ud, ikke? Som om de er medmenneskelige, men når der så ikke er valg og sådan

noget, så synes jeg egentlig ikke, at det er en gruppe, de tager særlig meget op. Så er det ikke en førsteprioritet.

Mand, borger der lever i social udsathed

Borgere fra gruppen fortæller, at det fører til følelser af skuffelse og opgivenhed, når de oplever, at der begås løftebrud, og der ikke sker positive forandringer. Det beskriver en borger på denne måde:

“Det rører sgu lidt i min verden, hvis der nogen fra det område jeg repræsenterer, socialt udsatte, der har sat deres kryds lige præcis på den liste [liste, der vil arbejde for socialt udsattes vilkår], fordi de kommer med nogle gode oplæg under valgkampen, og der så sker løftebrud. Det kan jeg ikke bruge til noget.” (Mand, 65 år, borger, der lever i social udsathed).

Borgere med minoritetsetnisk baggrund oplever ikke substantiel repræsentation

Ligesom blandt borgerne, der lever i social udsathed, var det heller ikke blandt borgere med minoritetsetnisk baggrund et udtalt ønske, at flere politikere skulle have samme baggrund som dem. Det, mange derimod gav udtryk for, var en oplevelse af manglende substantiel repræsentation.

Enkelte nævner politikere, som de mener kæmper deres sag, men samtidig er de af den opfattelse, at det er politikere, der ikke har megen indflydelse eller gennemslagskraft. Det var dog flertallets oplevelse, at der ikke er nogle politikere, der varetager deres interesser, og nogle oplever ligefrem en aktiv ligegyldighed eller modvilje over for minoritetsetniske borgeres rettigheder og behov (fx retten til lige behandling ved afskaffelse af særregler, der rammer gruppen og adgang til formelle, demokratiske rettigheder). En ung mand fra gruppen udtrykker her, at han oplever, at minoriteter ikke er en politisk prioritet:

“Minoriteter er det sidste, nogle tænker på. I sidste ende kan du få en gulerod og få lov til at lege med den. Det eneste, det handler om, er penge og magt.” (Mand, borger med minoritetsetnisk baggrund).

For de borgere, der ikke har statsborgerskab, blev stemmeret fremhævet som en grundlæggende forudsætning for at opnå repræsentation i demokratiet. En ung kvinde udtrykker det på følgende måde:

“Der er ikke nogen, der taler vores sag eller forsvarer os, og derfor er stemmeret vigtigt, så vi kan tale vores sag.” (Kvinde, borger med minoritetsetnisk baggrund).

Opsummering

Kapitlet viser, at interviewpersonerne i begrænset omfang oplever sig repræsenteret i det danske demokrati – en oplevelse, der bidrager til følelser af demokratisk afmagt. Særligt for ufaglærte borgere, unge på erhvervsuddannelser og borgere bosat i landdistrikter fremhæves det som problematisk, at politikerne ikke i højere grad afspejler befolkningen med hensyn til uddannelse, erhvervs erfaring og geografi. For disse grupper anses deskriptiv repræsentation som en mulig vej til bedre substantiel repræsentation, da borgerne vurderer, at politikere med lignende baggrunde bedre forstår og varetager deres interesser. Folketinget omtales af flere som en “akademikerklub”, der er afkoblet fra ‘almindelige borgeres’ hverdag og udfordringer. Især borgere i landdistrikter oplever, at politikerne orienterer sig mod hovedstaden og overser lokale problematikker. Samtidig peger borgere i socialt udsatte positioner og borgere med minoritetsetnisk baggrund på en mangel på substantiel repræsentation. De oplever i ringe grad, at deres interesser prioriteres eller fremmes af politiske aktører med reel indflydelse.

6

jobcen

EN OPLEVELSE AF AT STÅ UDENFOR FÆLLESSKABET

Oplevelsen af udenforskab kan forstærkes, hvis man oplever forskelsbehandling, bliver stigmatiseret eller hvis man ikke har de samme formelle rettigheder som andre borgere, fx stemmeret. I analysen ser vi, at borgerne i en socialt udsat livssituation og borgerne med minoritetsetnisk baggrund har mange oplevelser med forskelsbehandling og stigmatisering, og at det bidrager til en følelse af ikke at være ønsket eller høre til i samfundet.

Når bestemte grupper oplever at stå udenfor samfundets fællesskaber, udgør det et demokratisk problem. Det kan svække borgernes tillid og tilhørsforhold til samfundets institutioner og mindske deltagelsen i både det formelle og uformelle demokrati, hvilket risikerer at føre til skæv repræsentation.

Dette kapitel undersøger, hvordan borgerne oplever eksklusion i mødet med samfundets institutioner, og hvordan det påvirker deres demokratiske tilfredshed og deltagelse.

Socialt udsatte borgere føler sig ikke hørt eller rummet i det offentlige system – og det påvirker deres tillid til demokratiet

Borgerne, der lever i social udsathed har hyppige berøringsflader med offentlige myndigheder. I interviewene nævner mange jobcentre, sundhedsvæsenet (især psykiatrien) samt behandlingscentre for stof- og alkoholmisbrug, som nogle af de myndigheder de har erfaring med at møde. Mødet med myndigheder fylder derfor markant i borgernes bevidsthed og forbindes af mange med oplevelsen af at "møde demokratiet".

Selvom borgerne også har positive erfaringer med myndighederne, er det de negative erfaringer, der sætter sig dybt og præger deres tillid til demokratiet. Når de oplever at blive mødt med fordomme eller ikke at blive anerkendt som hele mennesker, svækkes troen på, at de har en reel stemme i samfundet. Flere beskriver, hvordan de ikke "føler sig hørt i demokratiet", når de er i kontakt med de offentlige myndigheder, hvis de oplever at myndighederne ikke rummer dem, som de er, og hvis de føler sig stigmatiseret på grund af deres sociale position. Det vækker følelser af afmagt og modløshed, fordi det opleves som om, at systemet og demokratiet ikke arbejder for dem.

En kvinde, der har en førtidspension på grund af en PTSD-diagnose, oplever, at myndighederne ikke formår at se borgere, der ikke er på arbejdsmarkedet, som forskellige individer, men opfatter dem alle som ens. Det gør, at hun føler sig stigmatiseret i mødet med myndighederne:

Det er jo fordi, at der er de kasser her. Altså er du syg, så er det den kasse. Jamen er du kriminel eller kontanthjælp, det er også den kasse. Der bliver ikke kigget på den enkelte. Det er jo det, der er. Der er jo ikke plads til at være hverken det ene og det andet. Der er de der to kasser, tror jeg, der er. Jo, vi er bare alle i den her [kasse, hvor du er syg, er kriminel eller på kontanthjælp], og ellers arbejder vi. Det er jo det, der er. Der er to kasser. Der er ikke plads til den enkelte.

Kvinde, 36 år, Borger, der lever i social udsathed

Oplevelsen af ikke at blive rummet eller set som andet end socialt udsat, hænger hos interviewpersonerne ofte sammen med en fornemmelse af at blive behandlet anderledes end andre borgere. Borgerne beskriver især møder med medarbejdere, som de oplever har forudindtagede holdninger baseret på fordomme om deres sociale position eller kendetegn, som gør at de ikke formår at tilgå borgerne neutralt. En kvinde med grønlandsk baggrund fortæller:

“Jeg har også prøvet det i forhold til mit hashmisbrug, hvor jeg kom op i misbrugsafdelingen, hvor hun kiggede på mig og sagde, at jeg var havnet i den forkerte afdeling. Jeg skulle ned til alkoholambulatoriet. Hvor jeg bare siger undskyld, det kan godt være du kigger på mig og ser en Grønlander, men jeg drikker ikke.” (Kvinde, 47 år, Borger, der lever i en social udsat livssituation)

I citatet beskriver hun en situation, hvor hun rakte ud efter hjælp, men i stedet blev mødt med antagelser og fordomme fremfor nysgerrighed. Flere interviewpersoner oplever, at deres sociale position bliver mødt med forudindtagede holdninger. Det kommer især til udtryk i mødet med fagpersoner, som – ifølge borgerne – allerede har dømt dem på forhånd. En mand beskriver det således:

“Men det er holdningen blandt det personale, der er på stedet, der har bestemt sig for, at du er sådan og sådan.” (Mand, 59 år, Borger, der lever i social udsathed)

De fleste af de borgere, der lever i social udsathed, som deltog i vores interviews, har stemt én eller flere gange til folketingsvalg. Flere udtrykker dog, at det er nytteløst at stemme, fordi de ikke oplever, at socialt udsattes vilkår i systemet forbedres, selvom de stemmer.

De gentagne negative oplevelser med myndighederne, hvor de ikke føler sig hjulpet på den måde, de har behov for, sammenkobles altså med, at deres demokratiske stemme ikke har politisk værdi. En kvinde beskriver det på denne måde:

“(...) Når der alligevel ikke sker noget, så er det jo spild af tid [at deltage]. Så jeg føler lidt, at min stemmeret, den har jeg jo gjort brug af, men alligevel har jeg spildt tiden. Og det kan man jo ikke sige, for hvis man ikke gør det (...) så sker der jo ingenting, men jeg har sku ikke overskuddet til det.” (Kvinde, 36 år, Borger, der lever i social udsathed).

Citatet viser, at kvinden føler sig overset politisk, og at hun derfor har mistet sit demokratiske overskud. En oplevelse, der altså gik igen blandt mange af borgerne fra gruppen. Følelsen af at være overset undergraver altså troen på, at deltagelse nytter, og skaber i sidste ende afstand til det demokratiske fællesskab, som resulterer i at hun undlader at deltage.

Borgere med minoritetsetnisk baggrund føler sig ekskluderet af samfundet og i demokratiet

Flere borgere med minoritetsetnisk baggrund oplever at stå udenfor både samfundet og demokratiet. Oplevelsen af eksklusion hænger både sammen med ikke at have samme formelle rettigheder som andre (stemmeret ved Folketingsvalg), og en mere erfaret eksklusion baseret på samfundsdiskurser eller oplevelser i hverdagen, der skaber en følelse af, at deres stemmer og tilstedeværelse ikke anerkendes eller er ønsket. Begge former for eksklusion bidrager til en følelse af, at der ikke er et reelt ønske om at inkludere dem i fællesskabet.

I vores interviews oplever borgerne selv en tydelig sammenhæng mellem følelsen af eksklusion og en lavere lyst til at deltage i samfundet og i demokratiet. En kvinde fra Syrien, der ikke har permanent opholdstilladelse, men har boet i Danmark i over otte år, fortæller i følgende citat om, hvordan hendes oplevelse af eksklusion påvirker hendes motivation for at deltage i demokratiet negativt. Citatet fremhæver også, hvordan denne følelse forstærkes af, at højtstående politikere, ifølge hende, cementerer en diskurs om, at

(...) Jeg kom til at tænke på en sætning, som særligt blev nævnt fra statsministeren og udlændingeministeren, hvor de hele tiden gentager, at vi kun er her midlertidigt og ikke permanent, og derfor skal tilbage, uanset hvad. Det er en direkte måde at sige, at vi ikke skal deltage i demokratiet. Der er den her ustabile følelse, som gør, at hvorfor skal det være motiverende (...). Det er ret ekskluderende.

Kvinde, Borger med minoritetsetnisk baggrund

Borgere uden permanent opholdsmåder ikke er en del af samfundet:

Citatet viser, hvordan politisk retorik og signaler om midlertidighed kan virke ekskluderende og demotiverende for borgerens engagement i demokratiet. Oplevelsen af, at hendes stemme og tilstedeværelse ikke er ønsket, bliver en barriere for at føle sig som en del af det demokratiske fællesskab.

Blandt nogle af borgerne i gruppen forstærkes oplevelsen af eksklusion altså, når der vedtages politik, der opleves som diskriminerende eller som værende i modstrid med deres interesser. En mand fra interviewgruppen fortæller i følgende citat om, hvordan han i perioder har mistet lysten til at engagere sig i samfundet og demokratiet som følge af politik, som han oplever som uretfærdig over for borgere med minoritetsetnisk baggrund.

"En del af dit spørgsmål var også om der har været en gang, hvor vi ikke har haft lyst til at deltage og ja, det har der. Når jeg har hørt eller læst om nogle regler, der ikke tager hensyn til minoriteter eller forstår minoriteters behov. Vi føler ikke, at vi bliver respekteret eller hørt (...) Det var for nogle år siden, hvor der var et forslag om at tage syriske flygtninge ud af det danske samfund. Så vi måtte ikke have drømme eller planer i Danmark." (Mand, Borger med minoritetsetnisk baggrund)

Citatet understreger, hvordan politiske tiltag og udtalelser kan opleves som direkte afvisninger af borgerens tilhørsforhold, hvilket i sig selv kan underminere motivationen for at engagere sig i samfundet. Når samfundet – gennem politik eller retorik – sender signaler om, at visse grupper ikke hører til i Danmark, forstærker det følelsen af ikke at være en del af samfundet, hvilket opleves som demotiverende for at engagere sig demokratisk.

Oplevelsen af uretfærdighed vækker nogle borgeres kamp for anerkendelse gennem et øget demokratisk engagement

Som beskrevet oplever flere borgere følelser af afmagt, når de oplever stigmatisering eller forskelsbehandling, der udmønter sig i manglende lyst til at deltage i demokratiet. For nogle afføder det dog det modsatte: nemlig et øget demokratisk engagement, som kan ses som en kamp for anerkendelse og for at blive hørt.

Flere fortæller, hvordan de aktivt forsøger at bekæmpe den stigmatisering eller de uretfærdigheder, de oplever, ved at omsætte følelser af uretfærdighed til handling. En ung kvinde med minoritetsetnisk baggrund understreger i følgende citat, hvor vigtigt det er at deltage – netop på trods af ekskluderende oplevelser:

"Selvom man måske ikke er dansker eller har dansk statsborgerskab, men har været i Danmark i lang tid, så er det vigtigt man deltager i demokratiet. Man er en del af samfundet, selv-

om andre måske ikke ser os som en del af demokratiet" (Kvinde, Borger med minoritetsetnisk baggrund).

Citatet viser en vilje til at insistere på sin plads i demokratiet, selv når omgivelserne ikke nødvendigvis anerkender den. Den demokratiske deltagelse bliver i denne sammenhæng en form for modstand og selvhævdelse.

En anden kvinde, der lever i en socialt udsat livssituation og har grønlandsk baggrund, beskriver, hvordan hun konkret forsøger at rejse sin stemme i offentligheden og skabe opmærksomhed om de problemer, hun og andre oplever:

"(...) Og jeg prøver også ligesom at mande mig op til at tage kampen igen og sige, jamen nu er der så meget fokus på Grønland, og det er lige nu, at vi faktisk skal gå ud og få vores stemme hørt. Så jeg har gået og tænkt på, at jeg skulle have fat i Udsatterådet og skrevet en ny rapport og sige, jamen vi [grønlændere] har stadigvæk problemer i Danmark (...). Og ligesom få det lidt frem i lyset igen, og sige, at vi er faktisk mange, både grønlandere og danskere og alt muligt, som bliver udsat for stigmatisering og racisme og de her ting" (Kvinde, 47 år, Borger, der lever i en socialt udsat livssituation)

Her bliver det tydeligt, hvordan kampen for anerkendelse udspiller sig som et forsøg på at sætte ord på erfaringer med stigmatisering – og skabe politisk opmærksomhed om dem.

Denne type engagement kommer også til udtryk i et bredere engagement. Flere borgere nævner, hvordan de – gennem foreningsarbejde og organiserede initiativer – forsøger at skabe positiv forandring. Nogle af de socialt udsatte borgere arbejder aktivt med at forbedre hjemløses rettigheder, mens flere borgere med minoritetsetnisk baggrund engagerer sig i ungdoms- og diasporaforeninger. En ung kvinde fortæller i følgende citat, hvordan hun arbejder for at styrke andre unges muligheder for deltagelse og for at skabe kulturel integration uden assimilation:

"Grunden til, at jeg har valgt at være med i bestyrelsen, er fordi organisationen gør et stort arbejde for unge, der gerne vil udtrykke deres stemmer. Men også aktiviteter for, at de kan blende ind i samfundet. Så det kommer meget ind på integrationen, og at de ikke skal føle sig assimileret fra den kultur, de kommer fra. Man integrerer deres baggrund med dansk kultur." (Kvinde, 22 år, Borger med minoritetsetnisk baggrund)

På tværs af de interviewpersoner, der vælger at mobilisere deres frustrationer, er der et tydeligt ønske om at kæmpe for noget bedre. For flere afbrydes engagementet periodvist, hvor de føler sig særligt modløse, fordi de oplever det udfordrende at engagere sig i et system, som de opfatter som ekskluderende.

Oplevelse af, at medierne stigmatiserer og forvrænger billedet af socialt udsatte borgere og borgere med minoritetsetnisk baggrund

Medierne spiller en central rolle i at forme samfundets fælles narrativer og diskurser. Den magt kan imidlertid også bidrage til stigmatisering af bestemte befolkningsgrupper, hvilket mange interviewpersoner blandt socialt udsatte og borgere med minoritetsetnisk baggrund giver udtryk for. De oplever især, at deres grupper bliver fremstillet unuanceret i medierne, hvilket forstærker eksisterende stereotyper og reproducerer stigmatiserende narrativer.

Blandt gruppen af borgere med minoritetsetnisk baggrund var der frustration over at blive portrætteret som nogen, der ikke bidrager til samfundet eller har en negativ indvirkning på samfundet. En kvinde beskriver i følgende citat, hvordan hun oplever mediernes fremstilling af borgere med minoritetsetnisk baggrund som kriminelle:

Ja, men det er også i medierne. Fx hvis der er kommet en nyhed ud med et eller andet kriminelt der er sket. Fx hvis det er en dansker, så siger de, at det var en ung mand på 30 år, men hvis de er en udlænding, så nævner de det, fx at han er fra Syrien, han er araber og giver næsten al informationen. Det gør også at de ændrer synspunktet på os og hvordan de kigger på os.

Kvinde, Borger med minoritetsetnisk baggrund

Citatet illustrerer, hvordan hun oplever, at medierne gennem forskelsbehandling i sprogbrug forstærker forestillinger om "de andre" som problematiske. Det skaber en differentiering, som bidrager til stigmatisering og eksklusion.

Også socialt udsatte borgere oplever, at medierne aktivt bidrager til at bekræfte fordomme om deres gruppe. En mand, der er stofbruger, fortæller om en generel oplevelse af at føle sig udstillet, de gange han har medvirket i en TV-udsendelse eller et interview om social udsathed:

" (...) For eksempel mange gange, når jeg går ud og møder en eller anden PR-medarbejder, og jeg lader mig filme, og jeg ikke gider at tage min protease i, så er det ligesom et ekstra hak, du ved. Det er lidt mere en smøg, eller en streg, og så tager man bare mig i primetime. Så holder man folks fordomme oppe om, hvorfor man er en social taber. Man kommer ikke ind og rammer sådan, jamen hvad der egentlig skete. Man ser bare ham der, og "hvordan har han egentlig råd til at sidde på en bænk og drikke hele dagen?"." (Mand, 54 år, Borger der lever i en social udsat livssituation).

Han oplever altså, at medierne bevidst vælger fremstillinger, der forstærker stereotype forestillinger om socialt udsatte borgere som passive og uden handlekraft. Interviewpersonen beskriver, at hans egentlige livshistorie bliver overset til fordel for en ensidig og sensationalistisk vinkel, der fastholder fordomme.

På tværs af interviewpersonernes fortællinger tegner der sig et billede af, at mediernes framing og generalisering ikke blot påvirker, hvordan de bliver set i offentligheden, men også hvordan de selv oplever deres muligheder for at ændre narrativet. Mange giver udtryk for en oplevelse af afmagt, fordi diskurserne er dybt forankret i samfundets kollektive bevidsthed.

Denne følelse illustreres tydeligt af en kvinde med minoritetsetnisk baggrund i følgende citat:

"Det er altid dårligt at blive sat til side. Der er også mange unge som har taget uddannelse og gjort noget godt for samfundet, men de [læs: unge med minoritetsetnisk baggrund] bliver stadig kaldt dårlige og talt om, som om de er dårlige for samfundet." (Kvinde, Borger med minoritetsetnisk baggrund).

Kvindens beretning viser, hvordan positive bidrag fra borgere med minoritetsetnisk baggrund ofte bliver ignoreret i offentligheden, fordi diskursen om "de andre" som en belastning for samfundet allerede er etableret. Den oplevede marginalisering forstærker følelsen af, at anerkendelse og ligestilling forbliver uopnåelige, uanset indsats.

Opsummering:

Kapitlet giver et indblik i, hvordan det at føle sig stående udenfor samfundets fællesskab kan påvirke borgernes relation til demokratiet. Det er især oplevelser med stigmatisering, forskelsbehandling og manglende anerkendelse i mødet med myndigheder, politik og medier, der svækker tilliden til og lysten til at engagere sig i demokratiet hos borgerne.

For nogle fører oplevelsen af eksklusion til modløshed og afstand til demokratisk deltagelse. For andre bliver oplevelsen af uretfærdighed et drivmiddel for aktiv deltagelse og kamp for anerkendelse både individuelt og kollektivt. Kapitlet viser dermed, hvordan eksklusion kan afføde både apati og mobilisering, afhængigt af den enkeltes ressourcer, kontekst og oplevede handlemuligheder.

CASE

**FOR THOMAS
RIMER 'DEMOKRATI'
PÅ 'BUREAUKRATI'**

Når Thomas Aagaard fra Sorø, tænker på ordet *demokrati*, tager han et dybt suk. For ham er det nemlig blevet synonym med ordet *bureaukrati* og med et system, som spænder ben for ham med krav og regler – i stedet for at give ham den støtte og hjælp, som han har brug for. Og Thomas har i den grad brug for hjælpen, for hans personlige situation er sværere end de fleste.

Thomas har nemlig en historie med seksuelt misbrug, og har fået diagnoserne PTSD, ADHD og personlighedsforstyrrelser, som han igennem mange år har dulmet med et stofmisbrug bestående af heroin, morfin og andre hårde opioider. Han er stoffri i dag, men det har været – og er fortsat – en hård kamp både med sig selv, og med de lokale myndigheder, om at få den behandling han har brug for. Et forløb der foreløbigt har stået på i seks år:

“Distriktspsykiatrien vil ikke give mig en samlet behandling på grund af mine dobbeltdiagnoser. Kommunen vil ikke tilkende mig førtidspension, selvom det er tydeligt, jeg ikke kan have et normalt arbejde. Og i den klagesag, jeg nu har lavet til Ankestyrelsen, bliver jeg bare udskudt og udskudt i det uendelige. Ingen tager et ansvar!”

Når hjælpen så faktisk bliver tilkendt, føler Thomas, at man aldrig helt kan stole på hvor længe den vil vare ved. For systemet, uanset om det er lægen, sagsbehandleren eller den fuldmægtige i Ankestyrelsen, går ifølge Thomas mere op i at føre kontrol med den enkelte borger, end i at give hjælp. Konstant oplever han at skulle kæmpe for at fastholde sine midlertidige behandlingstilbud:

“De tror, at de kan behandle min PTSD på bare 11 mdr. Prøv at hør – det er en diagnose, som kræver livslang terapi! Det kan ikke være rigtigt at jeg ikke kan få min behandling og bare ender i en stak af papirer, fordi kommunen ikke har råd. Jeg føler mig totalt svigtet af systemet.”

Præsten er en bedre demokrat end politiker

Thomas’ forløb med myndighederne har også slidt på hans tiltro til demokratiet helt generelt. Han har prøvet at være i kontakt med en lokalpolitiker, for at fortælle sin historie, men her føler han sig totalt ignoreret.

“Han var slet ikke interesseret i at høre mig. Den politiske grundtanke i demokratiet er stendød, for jeg tror ikke på, at vores politikere for alvor vil gøre noget for os, der har brug for det.”

De traditionelle institutioner i demokratiet giver Thomas altså ikke meget for. Til gengæld nævner han den lokale præst i Slagelse, som et eksempel på én, som så ham som et helt menneske, og som ikke tænkte i kasser og paragraffer.

“Jeg har haft kontakt til den lokale præst her i Slagelse, som bl.a. hjalp mig med noget legatansøgning til min økonomi. Hun havde et helt andet menneskesyn end det jeg har mødt fra politikerne eller i kommunen, og det hun har gjort for mig i den korte tid, vi har haft kontakt har været markant bedre, end det jeg har fået ud af mine mange møder med kommunen. Og selvom

Thomas

- 40 år og fra Sorø
- I resourceforløb på 6. år
- Tidligere stofmisbruger

Den politiske grundtanke i demokratiet er stendød, for jeg tror ikke på vores politikere for alvor vil gøre noget for os, der har brug for det.

Thomas

hun ikke kunne hjælpe mig med alt, så var hun også totalt straight up i sin kommunikation om det, og det gav mig bare en helt anden tryghed om hvad jeg kan forvente.”

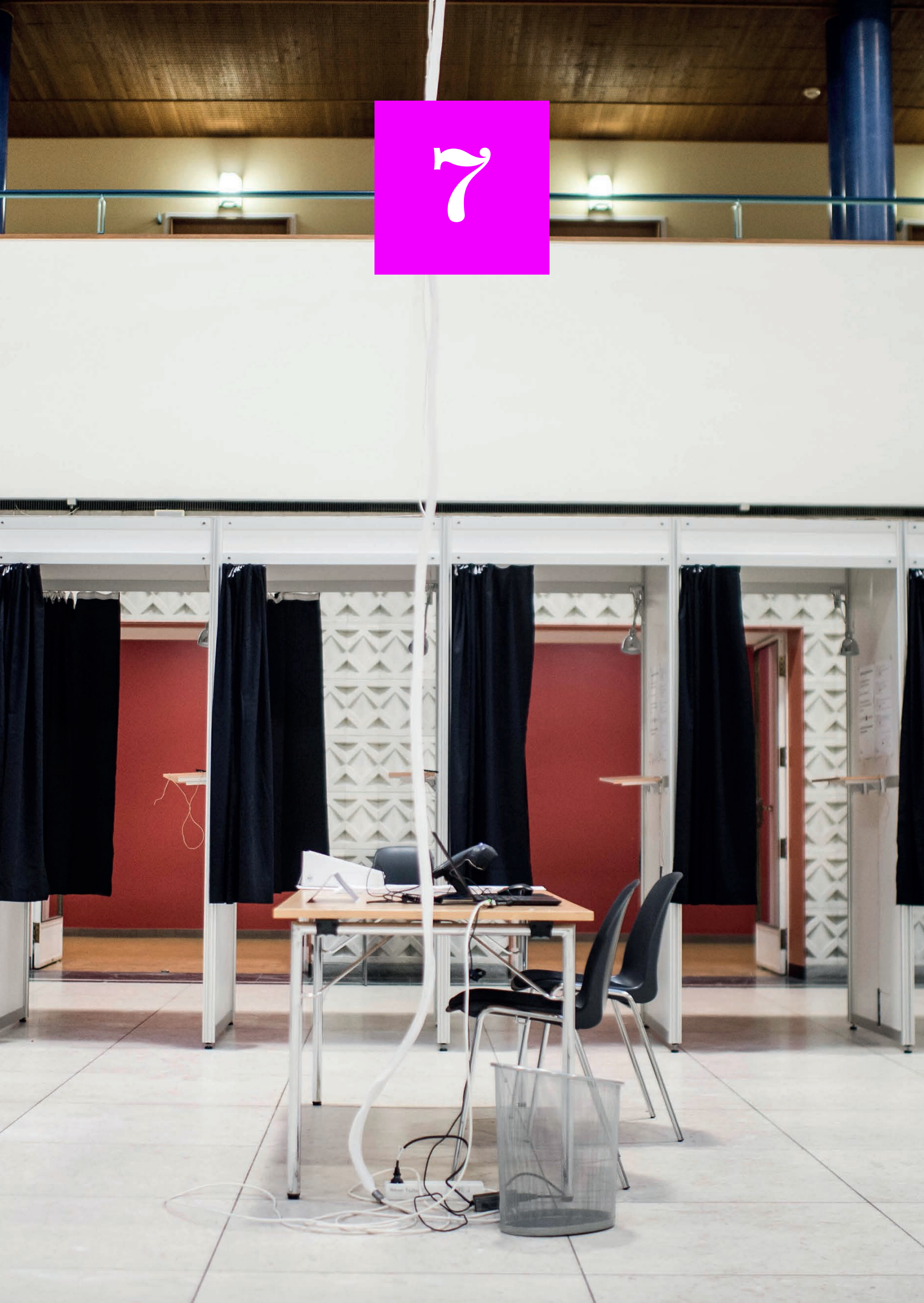
Spørger man Thomas er det altså blikket for det hele menneske samt en større ærlighed fra både politikere og myndigheder, om hvad man som borger kan forvente af dem, som der er brug for, hvis han skal genvinde troen på demokratiet.

Når systemet er en modspiller

På baggrund af de sidste seks års kasten rundt i systemet, er Thomas mistillid over både velfærdssystemet og demokratiet altså stor. Han er på rigtig mange områder lykkes med at vende sit liv rundt, selvom det har været svært og haft store personlige omkostninger for ham. Og i den proces har han oplevet de lokale myndigheder mere som en modspiller end en medspiller. Det frustrerer ham helt grundlæggende, at det skal tage så lang tid for at erkende en, for ham helt åbenlys problemstilling: nemlig, at han ikke kan komme på arbejdsmarkedet igen, men har brug for langvarig behandling og økonomisk støtte, som man kan regne med.

I starten af 2025 er Thomas blevet indstillet til førtidspension af sin kommune. Men som så mange gange før står han i venteposition, for det kræver godkendelse fra andre myndighederne førend han kan vide sig sikker på hjælpen. Som Thomas siger: *“Jeg tør ikke stole på at den hjælp jeg har brug for kommer, før jeg ser det ske. Og det gør mig så frustreret, at det skal være en konstant kamp med kommunen, hvor jeg føler mig som en belastning, og ikke en borger med rettigheder”*.

7

SPECIFIKKE ÅRSAGER TIL DEMOKRATISK MISTILLID OG AFMAGT OG REAKTIONER HOS DE ENKELTE GRUPPER

Hvor de foregående kapitler dykker ned i de tværgående mønstre i årsagerne til demokratisk mistillid og borgernes reaktioner på deres demokratiske erfaringer, giver dette kapitel et overblik over de temaer, der var særligt fremtrædende for hver af de fem grupper. Nogle af temaerne er allerede berørte i de tidligere afsnit, mens andre først introduceres her. Det gælder perspektiver og erfaringer, som ikke passede ind i den samlede analyse, men som alligevel er væsentlige for at forstå hver gruppes specifikke virkelighed og ståsted.

Da rapportens undersøgelse er designet med fokus på de tværgående erfaringer, vil dette kapitel ikke være en udtømmende gennemgang af hvad de enkelte grupper oplever, men skal læses som et supplement, der ridser nogle af de forskelle op, som kan være vigtige at tage med i en videre forståelse og brug af analysens resultater.

Borgere, der lever i social udsathed

- **Gruppen oplever dyb mistillid til politikerne:** Mange oplever, at politikere lyver, bryder løfter og bruger "beskidte kneb" for at fastholde magten. Det vækker ikke bare skepsis – men vrede og en følelse af svigt over det, de opfatter som moralsk forfald blandt dem, der styrer samfundet.
- **Demokratiet opleves gennem systemet - og systemet svigter:** For mange i gruppen er demokratiet ikke noget abstrakt eller ideelt – det er noget, man møder i praksis gennem kommunen, jobcentret, psykiatrien eller behandlingssystemet. Når mødet med disse institutioner er præget af modstand og mistillid, forsvinder troen på, at demokratiet er til for dem. Mange oplever, at deres egne problemer ikke prioriteres politisk.
- **Oplevet stigmatisering og fordomme skubber borgerne længere væk:** Flere fortæller, at de mødes med mistro og stigmatisering – særligt på baggrund af stofbrug, psykisk sygdom eller hjemløshed. Disse erfaringer sætter sig som en grundlæggende følelse af ikke at være ligeværdig i samfundet, hvilket svækker lysten til at engagere sig – også i demokratiske fællesskaber.
- **Borgere mangler overskud og rammer for at kunne deltage:** Livet som socialt udsat er ofte præget af mentale og praktiske barrierer, der gør demokratisk deltagelse svær. Det kan handle om mangel på psykisk energi, men også helt konkrete forhold – som at det er besværligt at stemme, hvis man ikke har en adresse.

Borgere med minoritetsetnisk baggrund

- **Begrænset adgang til politisk indflydelse:** Manglende statsborgerskab udgør for nogle i gruppen en barriere for at deltage ved folketingsvalg. Det skaber en oplevelse af ikke at have en stemme i demokratiet og bidrager til følelser af afmagt og demotivation i forhold til at engagere sig i demokratiske aktiviteter.
- **Oplevelser af stigmatisering og forskelsbehandling:** Flere i gruppen oplever at blive stigmatiseret og fremstillet negativt i medier og politiske debatter. Der er erfaringer med at blive behandlet som "andenrangsborgere" og udelukket fra demokratiske fællesskaber, hvilket forstærker en følelse af at være uønsket i det danske demokrati.
- **Demokratisk tilbagetrækning som beskyttelsesstrategi:** Negative erfaringer med omverdenens opfattelse af minoritetsetniske borgere fører for nogle til, at de vælger at trække sig fra den offentlige debat eller undlade at ytre sig for at beskytte sig selv mod negativ respons og psykisk belastning.

Borgere, der er ufaglærte

- **Politik opleves som en 'akademikerklub':** Mange i gruppen oplever, at politikere er en del af den 'akademiske klasse', og derfor mangler forståelse for almindelige lønmodtageres hverdag. De efterlyser repræsentanter med praktisk erhvervserfaring.
- **Skæv mediedækning og manglende synlighed:** Deltagerne oplever, at medierne fokuserer uforholdsmæssigt meget på eliten og overser almindelige menneskers problemer og perspektiver.
- **Frustration over byrdefordeling i politiske beslutninger:** Gruppen føler ofte, at de betaler en uforholdsmæssig stor del af omkostningerne ved politiske reformer, eksempelvis gennem stigende pensionsalder. Det skaber vrede og en oplevelse af uretfærdighed.
- **Praktiske barrierer for deltagelse:** Utilfredshed med politikere mindsker ikke i sig selv det demokratiske engagement. Derimod er det praktiske forhold som travlhed, arbejde, familieforpligtelser og livskriser, der i perioder begrænser deltagelsen.

Borgere, der bor i landdistrikterne

- **Større tillid til det lokale demokrati:** Gruppen oplever, at det lokale demokrati fungerer bedre end det nationale og giver større mulighed for reel indflydelse. Mange er aktive i lokalpolitik og oplever, at de her – i modsætning til på nationalt niveau – kan gøre en forskel.
- **Følelse af at blive overhørt i nationale beslutninger:** Mange oplever, at nationale beslutninger træffes uden lokal inddragelse. Det skaber en oplevelse af, at deres stemmer ikke tilgodeses eller repræsenteres.
- **Lav tillid til folketingspolitikere:** Tilliden til nationale politikere er lav, blandt andet fordi mange oplever, at politikere prioriterer karrierehensyn og egeninteresser frem for borgernes behov.
- **Oplevelse af overfladisk og elitær mediedækning:** Lokale medier prioriterer i stigende grad klik og sensation over substans, imens landsdækkende medier i begrænset omfang dækker emner, der er relevante for borgere i landdistrikter.

Borgere under 30, der går på en erhvervsskole

- **Forventning om, at deres engagement stiger med alderen:** Mange i gruppen er for unge til at have stemt til valg, og den demokratiske deltagelse er foreløbig lav. De fleste forventer dog, at interessen for politik og demokrati vil vokse med livserfaringen.
- **Mistillid til politik og magthavere:** Mange oplever, at politikere ikke holder deres løfter og slipper for ansvar, selv ved lovbrud. Særlige privilegier for ministre og folketingspolitikere opfattes som et udtryk for ulighed, hvilket skaber vrede og følelser af uretfærdighed.
- **Oplevelse af manglende repræsentation:** Gruppen efterlyser flere politikere med praktisk erhvervserfaring og oplever, at der mangler jordforbindelse i det politiske system.
- **Nyhedsdækningen opleves som overdrevet negativ:** Medierne opfattes som overfladiske, sensationsdrevne og manipulerende. Flere i gruppen oplever, at nyhedsmedierne overdriver problemer og skaber et unødigt negativt billede af virkeligheden, hvilket fører til følelser af håbløshed og magtesløshed.

8

LØSNINGER OG ØNSKER TIL ET BEDRE DEMOKRATI FOR ALLE

Dette kapitel præsenterer de ønsker til demokratiet, som borgerne mener kan være med til at skabe et bedre demokrati. I alle interviews har vi spurgt, hvad der – ifølge borgerne – skal til for, at de får mere tillid til demokratiet og måske selv engagerer sig mere i de demokratiske processer. Ønskerne spænder fra konkrete forslag, som flere borgersamlinger og flere gratis sundhedstilbud, til bredere samfundsmæssige og diskursive forandringer. Fælles for dem er, at de afspejler deltagernes egne idéer og forslag til, hvordan demokratiet kan blive mere tilgængeligt og inkluderende – både for dem selv og for befolkningen generelt. Vi har samlet ønskerne i otte overordnede temaer ved at gruppere dem efter fælles formål og tema.

1 Initiativer, der sikrer et ligeværdigt samfund: Flere efterspørger ligeværdig behandling i det offentlige system og initiativer, der sikrer at ingen holdes fast i en lav samfundsposition. Det er eksempelvis bedre vilkår til hjemløse, gratis tandlæge, borgerløn til udsatte borgere, flere ressourcer til psykiatrien, flere skæve boliger, peer-to-peer støttepersoner, oplysning om stofbrug til borgere. Ligeværdige vilkår kan have den effekt, at borgere i social udsathed dels får mere overskud i hverdagen til f.eks. at kunne deltage i demokratiet og samfundet, samtidig med at øget lighed også kan mindske oplevelsen af at stå udenfor fællesskabet.

2 Borgerne vil være tættere på beslutningerne: Der er et ønske om lettere adgang til konkret politisk indflydelse, f.eks. gennem flere borgersamlinger, folkeafstemninger og en enklere proces for at stille borgerforslag. Dertil ønsker de mere målrettet information om hvor og hvordan man deltager i disse aktiviteter.

3 Demokratiet skal gøres tilgængeligt for flere borgere: Et øget kendskab til demokratiske deltagelsesmuligheder og mere undervisning i demokratisk dannelse i skolen står på flere af interviewpersonernes ønskeliste til demokratiet. For at højne den demokratiske deltagelse efterlyser borgere i socialt udsatte livssituationer tiltag, der hjælper udsatte grupper med at stemme ved valg, mens borger med minoritetsetnisk baggrund ønsker, at det skal være lettere at få dansk statsborgerskab.

4 En fordomsfri samfundsdiskurs: Medier og samfundsdiskursen skal være mere opmærksom på stigmatiserende og *biased* sprogbrug og vinkling, især når de omtaler bestemte befolkningsgrupper. Det skal sikre, at samfundsdiskursen bliver mere nuanceret, fordomsfri og inkluderende.

5 Et mindre og bedre bureaukrati: Der er et udbredt ønske om mindre bureaukrati. Nogle borgere ønsker, at det skal være lettere at komme i kontakt med folkevalgte, uden at skulle igennem et embedsværk først, imens andre, særligt fra gruppen af socialt udsatte borgere, ønsker mindre 'kassetænkning' og større fokus på det enkelte menneske i det offentlige system.

6 Et Folketing der afspejler befolkningen: Der ønskes flere politikere med erhvervs erfaring og større mangfoldighed i uddannelse og alder, så Folketinget i højere grad afspejler befolkningen.

7 Et nyt politikerideal: Der er et udbredt ønske om, at politikere i højere grad lever op til det ideal, borgerne har af hvordan politikere bør opføre sig. Interviewgruppen ønsker sig *ærlige* politikere, der tør tale åbent om realiteterne og ikke lover mere end de kan holde, samt politikere, der tør indrømme, når de begår fejl. De ønsker sig politikere, der er bedre til at *lytte* – både til hinanden og til befolkningen. Endelig ønsker de sig mere *saglige* politikere, der læner sig op ad viden og fakta i deres beslutninger.

8 Drop særlige vilkår til politikere: Der er et ønske om, at politikere skal have færre særlige privilegier. Det gælder fx ministerpensionen, som flere ønsker skal op-tjenes på lige fod med andre borgere.

Uddannelse i demokrati i skolen.
Fordi jeg kan sgu ikke huske, at jeg har lært
om det. Det er jo sådan noget, som om det
ved man bare, men hvorfor ikke lære folk om
det i skolen, hvad demokrati er?

(Mand, 47 år, ufaglært)

Det er meget nemt
at se grænsen for rige
og fattige. Fordi fattige folk har
ikke penge til tandlæge.

Mand, 26 år, borger, der lever i
social udsathed)

Når de [politikerne] tager
noget op, så gør dog noget
ved det – eller indrøm,
at de ikke kan.

(Mand, 65 år, borger, ufaglært)

Vi kæmper jo alle sammen for
at få en uddannelse, for at få stats-
borgerskab, men det er noget der næsten er
umuligt, og vi vil altid insistere på, at det
her skal være realistisk for os at opnå - at
vores stemmer bliver hørt. At vi aldrig når i
mål, at det er en håbløs vej
– det ønsker jeg bliver ændret.

(Kvinde, 22 år, borger med minoritets-
etnisk baggrund)

De skal lytte
til befolk-
ningen. Og
ligesom
lytte ind til,
hvad er det
egentlig folk.

(Mand, 67
år, borger,
der bor i et
landdistrikt)

Det med at komme til
stemmeurnerne, det kan
godt være svært nogle
gange... Jeg tror også bare
man er nødt til at have en
at følges med. Det tror jeg
kunne være rart.

(Mand, 54, borger i socialt
udsat livssituation)

Du burde have haft et rigtig
arbejde, før du kan blive valgt.

(Mand, 56 år, borger, ufaglært)

Information, omsorg og
at kigge på den enkelte [i
det offentlige system]".

(Kvinde, 36 år, borger, der
lever i social udsathed)

[Jeg ønsker], at muslimer generelt
og indvandrere kommer ud af søgelyset. At
der ikke bliver skrevet negativt om dem. Jeg
ved godt, at det er det, der sælger i aviserne,
men de gør også deres job. Og jeg tror, at
der er mange gode talenter i dem, der bliver
glemt eller generaliseret.

(Mand, 36 år, borger med minoritetsetnisk
baggrund)

[Pensionen] skal jo optjenes ligesom os andre. (...) Ja, og så skal det ikke være livslangt. Det skal være den tid, de er der, ligesom vi andre er på vores arbejdsmarked.

(To mænd, 59 år og 63 år, ufaglærte)

Jeg mener ligestilling for alle. Og når jeg siger ligestilling, så mener jeg lige stilling. Altså lige meget om du er dansker, om du er sort eller hvid, så alle får den samme ligestilling og den samme bedømmelse, om du står i retten eller om du står i Føtex, eller hvor det er du står henne, eller om du er i skolen.

(Kvinde, 29 år, borger med minoritetsetnisk baggrund)

Jamen jeg tror, at politikerne skal tage magten tilbage fra embedsværket. Og så skal de lytte til befolkningen. Og ligesom lytte ind til, hvad er det egentlig folk vil.

(Mand, 67, borger, der arbejder i et landdistrikt)

Mit ønske er bare, at når politikerne nu sidder derinde, (...) og de tager et eller andet fokusområde op, at de også, i stedet for bare at snakke om det, også tager action på det, eller siger, "det her er ikke noget, vi kan løse lige nu". Indrøm, hvis ikke de kan løse det. I stedet for bare at snakke, snakke, snakke, og så sker der ingen skid. Altså, kom nu med noget ordentligt, konkret, ikke også? Noget ærlighed altså.

(Mand, 65 år, borger, ufaglært)

Jeg tænker faktisk også godt, at det kunne være bedre, hvis flygtninge kommer til Danmark, at det kunne være nemmere at få [dansk statsborgerskab], hvis de nu gerne vil, prøve at skabe et liv, så burde det være nemmere at få statsborgerskab.

(Mand, 17 år, elev på en erhvervsskole)

(...) de skal prøve at indføre flere folkeforsamlinger. Så flere kan blive hørt. Vi havde på et tidspunkt der, hvor jeg bor, noget der hedder Medborghuset. Så var der nogle, ikke politikere som sådan, men nogle der var medlem af partiet, der kom og så forklarede de om deres parti, og det var meget nemt at forstå, for man får det i meget små bidder. Man bliver ikke overvældet med alle mulige informationer på en gang.

(Mand, 22 år, elev på en erhvervsskole)

Hvis bare politikere ville sige sandheden, altså ikke alt det der pjat med at gå og love guld og grønne skove og så skuffe i sidste ende - fordi det er det, der sker - så i stedet for bare sige det, som det er, altså ikke love alt muligt, der ikke kommer til at ske, men være realistiske. Så ville det også være nemmere at stole på dem, fordi så kan man rent faktisk se, at det går i opfyldelse det, de siger.

(Kvinde, 17 år, elev på en erhvervsskole)

Analysedel 2

DEMOKRATISK AFMAGT PÅ SOCIALE MEDIER

Analyse af online-debatten med fokus på kløften
mellem politikere og de politisk marginaliserede

1

INTRODUKTION OG HOVEDKONKLUSIONER

Indledning

Demokrati bygger på idéen om, at borgerne har reel indflydelse på de beslutninger, der former deres liv. Men hvad sker der, når følelsen af indflydelse forsvinder, og forbindelsen til det politiske system føles tyndslidt? Denne del af rapporten undersøger, hvordan oplevelser af demokratisk afmagt kommer til udtryk på sociale medier – platforme, der i høj grad fungerer som politiske debatfora og hvor borgere, politikere og medier mødes og udveksler holdninger.

Formålet er at belyse kløften mellem det politiske system og de borgere, der føler sig sat uden for indflydelse. Ved at dykke ned i debattråde og kommentarspor på Facebook, Telegram, TikTok, X og YouTube undersøger vi, hvordan politisk afmagt tager form i den online samtale.

Ved at kortlægge temaer i politisk vrede og frustrerede kommentarer, forsøger vi at komme nærmere en forståelse af, hvad demokratisk afmagt handler om, når den kommer til udtryk i onlinedebatten. Er det en følelse af ikke at blive repræsenteret? En mistillid til politikere, medier eller hele samfundsstrukturen? Formålet er ikke at vurdere, om vreden eller mistilliden er berettiget. Det er at forstå, hvad den knytter sig til, og hvordan den tager form på digitale platforme. Vrede kommentarer på de sociale medier kan fremstå usaglige og ubehagelige. Men bag de hårde ytringer kan der gemme sig vigtige indsigter i, hvordan nogle borgere oplever at stå uden for indflydelse og det demokratiske fællesskab.

Kapitel 2 beskriver analysens metode og uddyber, hvordan vi afgrænser og analyserer begrebet 'demokratisk afmagt' på sociale medier.

I kapitel 3 præsenteres nøgletal fra de mere end 200.000 kommentarer og opslag, vi har analyseret. Her ser vi nærmere på, hvilke politiske aktører og institutioner, der særligt vækker frustration og vrede.

I kapitel 4 går vi i dybden med fem gennemgående tematikker på tværs af de sociale medier: Hvad knytter afmagt sig til? Hvordan udtrykkes marginaliseringen? Hvilken rolle spiller medierne? Hvad sker der, når demokratiske forventninger kolliderer med en oplevelse af at stå uden for indflydelse? Og hvordan påvirkes den demokratiske samtale af både håb og skuffelse? Analysen giver et indblik i, hvordan mistillid til demokratiet, frustration og ønsket om at blive hørt kommer til udtryk i den offentlige samtale på nettet – og hvad det siger om demokratiets tilstand i dag.

Demokratisk afmagt på sociale medier: Hvem bliver hørt – og hvem gør ikke?

Denne analysedel undersøger, hvordan demokratisk afmagt kommer til udtryk på sociale medier. I 2024 brugte 9 ud af 10 danskere sociale medier¹, og ved at analysere 5 af de mest benyttede platforme får vi et bredt indblik i den politiske samtale online. Det er dog vigtigt at understrege, at vi ikke fanger hele billedet.

På sociale medier er det ikke muligt præcist at vide, hvem der deltager. Fra tidligere undersøgelser ved vi dog, at nogle grupper er mere tilbageholdende med at dele politiske holdninger på de sociale medier, ofte af frygt for konsekvenser som chikane eller uønskede digitale spor². Eksempelvis viser forskning, at kvinder og personer med minoritetsetnisk baggrund oftere vælger at tie i den offentlige debat. Derfor er der perspektiver og erfaringer, som ikke kommer til udtryk i de data, vi kigger på.

I delanalyse 1 undersøgte vi, hvorfor visse grupper i samfundet oplever mistillid og utilfredshed med demokratiet. Det drejer sig især om borgere med minoritetsetnisk baggrund, personer i socialt udsatte situationer, ufaglærte, beboere i landdistrikter samt unge under 30 år på erhvervsuddannelser. Et centralt fund her var, at mange af disse grupper netop undlader at ytre deres følelse af afmagt eller mistillid på sociale medier. Enten fordi de ikke tror, det nytter noget, eller fordi de har haft negative oplevelser med at deltage i den offentlige debat online. Det betyder, at de stemmer, vi hører i denne analyse af sociale medier, ikke nødvendigvis er de samme, som vi hørte om i delanalyse 1.

I denne analysedel undersøger vi nemlig dem, der faktisk deltager i debatten; dem, der åbent udtrykker krav, ønsker, skuffelser og frustrationer i kommentarspor og opslag. De, der helt har opgivet at gøre deres stemme hørt digitalt, er i sagens natur fraværende i datamaterialet. Nogle har måske resigneret fuldstændigt, mens andre udtrykker deres afmagt på andre måder – eksempelvis gennem fysisk engagement i lokale fællesskaber eller i mere lukkede, digitale rum.

NOTE¹ — 'It-anvendelse i befolkningen 2024', Danmarks Statistik 2024.

NOTE² — 'Folketingspolitikere kæmper med digital chikane', Amnesty, 2018 og 'Den offentlige debat på Facebook. En undersøgelse af danskernes debatadfærd', Institut for menneskerettigheder, 2022.

Hovedkonklusioner

Analysen af demokratisk afmagt på de sociale medier viser:

I analyserne af opslag og kommentarer på Facebook, Telegram, TikTok, X og YouTube ses en tydelig tendens: Jo fjernere det politiske niveau opleves, desto større er andelen af sproglige angreb. Tonen er altså særligt hård, når samtalen handler om Folkeetinget, regeringen eller folkevalgte i toppen af det politiske system.

Demokratisk afmagt på sociale medier kommer til udtryk på flere måder. I analysen tegner der sig fem temaer – temaer, der kredser om oplevelsen af at stå uden for indflydelse og ikke blive hørt i det politiske system:

- 1 Mistillid til politikeres troværdighed**
Flere kommentarer udtrykker skepsis over for politikernes motiver og moral. Politikere beskyldes for at bryde løfter, tale usandt og handle ud fra egne interesser frem for samfundets bedste. Både løftebrud, men også bredt politisk samarbejde som regeringsdannelsen efter valget i 2022, nævnes ofte som konkrete anledninger til skuffelse og oplevelsen af, at det politiske system har mistet sin legitimitet.
- 2 Centralisering af magten**
Magten fremstilles som koncentreret i en snæver politisk top, der opleves som afkoblet fra befolkningen. Regeringen, og særligt statsministeren, bliver i den sammenhæng et symbol på magtfuldkommenhed og topstyring. Nogle brugere beskriver beslutningsprocesser som lukkede og præget af manglende folkelig inddragelse.
- 3 Manglende forståelse for almindelige borgere**
Kommentarer peger på en oplevet afstand mellem politiske beslutningstagere og befolkningen – både socialt, økonomisk og geografisk. Politikerne beskrives som en elite uden forståelse for hverdagen uden for storbyerne, og flere udtrykker, at deres livsvilkår og erfaringer derfor ikke er repræsenteret i det politiske arbejde.
- 4 Udelukkelse fra den demokratiske samtale**
Der er et gennemgående tema om mediernes demokratiske rolle. Disse kommentarer hæfter sig særligt ved at det er vanskeligt at blive hørt i den offentlige debat. Kritikken retter sig både mod etablerede medier, der opfattes som politisk farvede, og mod moderation på sociale medier, som opleves som begrænsning af ytringsfriheden. Følelsen af ikke at kunne få sin stemme igennem beskrives som en form for demokratisk eksklusion.
- 5 Oplevelse af velfærdssvigt**
områder som sundhed, ældrepleje, beskæftigelse og social støtte. Her forbindes oplevelsen af afmagt med møder med et system, der ikke imødekommer behov eller reagerer på borgerens situation. Det udtrykkes som et brud med de forventninger, man har til velfærdsstatens rolle og funktion.

2

METODE & DATA

I dette afsnit præsenterer vi analysens datagrundlag, anvendte metoder og fremgangsmåde. Vi forklarer også, hvordan vi analyserer begrebet afmagt.

Metode og fremgangsmåde

Formålet med analysen er at kortlægge, hvordan demokratisk afmagt kommer til udtryk på sociale medier. For at sikre et solidt datagrundlag følger vi en proces, der er opdelt i tre overordnede trin:

1. Udvælgelse af relevante platforme
2. Søgenøgle: Afgrænsning af samtalen om det politiske system
3. Indsamling af kommentarer og opslag
4. Analyse af demokratisk afmagt

1. Udvælgelse af platforme

Første skridt er at identificere relevante platforme, hvor danskerne diskuterer politik. Vi har udvalgt fem:

Facebook er et socialt medie, hvor brugere kan dele opslag, kommentere og deltage i et hav af grupper. Platformen muliggør længere tekstindlæg og diskussionstråde, hvilket gør den velegnet til politisk debat og organisering. Facebook er stadig det sociale medie, som flest danskere anvender. 6 ud af 10 bruger det dagligt, og aktivitetsniveauet har holdt sig højt i en årrække. Mange politiske aktører bruger Facebook til at mobilisere følgere, dele nyheder og engagere sig i kommentarspor, og mediet er derfor oplagt at have med i analysen.

Telegram er en beskedapp med fokus på hastighed og kryptering. Platformen anvendes ofte til deling af information i grupper eller kanaler med mange deltagere. Politisk kommunikation foregår typisk som envejs-formidling fra afsender til følgere, men også i lukkede debatter, ofte blandt ligesindede. Platformen er populær blandt politiske bevægelser, og den kan derfor give vigtige indsigter i politisk vrede og frustration.

TikTok er en videobaseret platform, hvor korte videoer (ofte under ét minut) er i centrum. Politisk kommunikation på TikTok sker især gennem humor, trends og personlige fortællinger, ofte til et yngre publikum. Platformens algoritme belønner engagerende indhold uafhængigt af afsenderens autoritet, hvilket giver både etablerede og nye stemmer en chance for at nå bredt ud.

X (tidl. Twitter) er en mikroblogging-platform, hvor korte beskeder deles offentligt. Platformen bruges til hurtig nyheds- og meningsudveksling, ofte med realtidsdiskussioner om politiske emner. Hashtags og trådenes svar gør det muligt at strukturere samtaler og debatter. Politikere, journalister og aktivister benytter ofte X til at kommentere på dagsordener og aktuelle begivenheder.

YouTube er en videodelingsplatform, hvor brugere uploader og ser længere videoer. YouTube er den streamingtjeneste med størst rækkevidde blandt danske brugere og overgår services som Netflix, DRTV og TV2 PLAY³. Platformen er derfor velegnet til at formidle politiske budskaber med mulighed for mere dybdegående og længerevarende indhold. Ud over at streame indhold muliggør kommentarsporet debat.

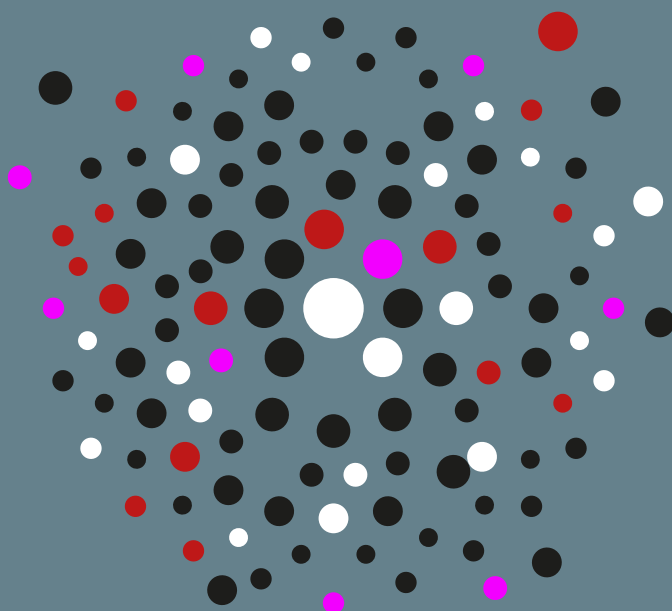
Tilsammen giver de fem platforme et bredt og varieret overblik over danskernes politiske samtaler på sociale medier. I analysen skelner vi mellem data fra de forskellige platforme, men undersøger temaer og emner på tværs.

NOTE³ — 'Medieudviklingen 2024', DR Medieforskning.

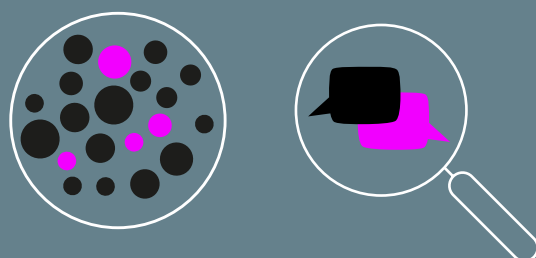

**1. Udvælgelse
af relevante
platforme**

**2. Søgenøgle:
Afgrænsning af
samtalen om det
politiske system**

**3. Indsamling af
kommentarer
og opslag**

**4. Analyse af
demokratisk
afmagt**

Med algoritmen Attack
2.5 og kvalitativ
læsning

2. Afgrænsnings af samtalen om det politiske system

For at indsamle de rette data har vi brugt en søgenøgle, dvs. en liste af ord, der relaterer sig til det politiske system og demokrati. Søgenøglen består af ca. 350 ord inddelt i fire kategorier.

- **Folketinget og regeringen:** Navne og betegnelser for folketingsmedlemmer, ministre, institutioner og andre aktører i landets lovgivende og udøvende magt.
- **Partier:** Navne på politiske partier (danske, grønlandske og færøske), der er repræsenteret i Folketinget.
- **Lokalpolitik og borgmestre:** Navne på borgmestre samt kommunale aktører (f.eks. kommunalbestyrelse, byråd).
- **Det offentlige system:** Institutioner, forvaltninger og velfærdsområder, der ikke direkte har politisk repræsentation (f.eks. sundheds- og socialforvaltninger).

Søgenøglens formål er at identificere opslag og kommentarer, hvor danskerne diskuterer det politiske system. På den måde søger vi at afgrænse den politiske samtale på sociale medier. Resultatet vil selvsagt ikke være et fuldstændigt billede, men det vil give os en bred indsigt i den politiske debat.

3. Indsamling af data

Facebook: Vi har hentet data fra 467 mediesider og 192 sider tilhørende politikere og partier i perioden december 2024 til og med februar 2025. Alle opslag og kommentarer er hentet via Facebooks Graph API. Kun kommentarer og opslag der rammer mindst ét af søgeordene i søgenøglen er inkluderet. I alt har vi indsamlet 12.163 opslag og 149.793 kommentarer med søgenøglen.

Telegram: Vi har hentet data fra udvalgte kanaler med politisk indhold i perioden december 2024 til og med februar 2025. Alle beskeder indeholdende ét eller flere af søgeordene blev indsamlet med en dataintegration baseret på Telegrams egen klient API. I alt har vi indsamlet 1.960 beskeder.

TikTok: Data er hentet ved hjælp af TikToks Research API for forskere, men platformen tillader kun indsamling 30 dage bagud. Analysen omfatter derfor perioden 25. januar – 28. februar 2025. I alt har vi indsamlet 763 opslag og 1.411 kommentarer.

X: Data er hentet ved hjælp af en dataintegration baseret på X's egen søgefunktion. Alle opslag med mindst ét søgeord blev identificeret, og ikke-dansksprogede opslag blev sorteret fra. Indsamlingen blev gennemført i perioden december 2024 til og med februar 2025. I alt har vi indsamlet 17.268 opslag.

YouTube: Data er hentet med YouTube's offentlige API. Både videoer (opslag) og kommentarer, der indeholdt minimum ét søgeord, blev indsamlet. I alt har vi indsamlet 163 videoer og 254 kommentarer.

Samlet er der altså hentet 213.369 opslag, kommentarer og beskeder fra de fem platforme, hvilket udgør analysens datagrundlag.

Størstedelen af data stammer fra Facebook, hvilket både skyldes, at det er danskernes foretrukne sociale medie, og at adgangen til data fra flere af de øvrige platforme er mere begrænset. Det skaber en naturlig skævhed i datagrundlaget. Derfor stræber vi efter at analysere data som en helhed og prioriterer at inkludere eksempler fra alle fem platforme.

Indsamlet data

X /Twitter

4.033
X-profiler

17.300
opslag

X /Twitter

1.435
facebook-
sider

162.000
opslag og
kommentarer

YouTube

117
YouTube-
kanaler

163
videoer og 254
kommentarer

TikTok

416
TikTok-
profiler

800
videoer og 1.400
kommentarer

Telegram

14
Telegram-
grupper

2.000
beskeder

4. Analyse af demokratisk afmagt i kommentarerne

Efter at have udvalgt platforme og indsamlet data fra den politiske samtale online, er næste skridt at undersøge, hvordan demokratisk afmagt kommer til udtryk. Men hvordan definerer vi afmagt, og hvordan finder vi den i data?

Hvordan finder vi afmagt i data?

Afmagt er en følelse af ikke at kunne ændre tingenes tilstand. Den kan rumme oplevelser af håbløshed, meningsløshed eller at stå uden handlemuligheder. Når vi snakker om *demokratisk afmagt*, henvises til oplevelsen af at være afskåret fra de demokratiske processer.

I denne analyse forstår vi demokratisk afmagt som en erfaring, der opstår i mødet mellem borgerens demokratiske forventninger over for erfaringer med det politiske system. Afmagt handler derfor ikke om en fast identitet eller en endegyldig tilstand, men om en følelse, der kan opstå, når idealet om deltagelse og indflydelse kolliderer med oplevelsen af at stå uden for indflydelse.

Demokratisk afmagt rummer både skuffelse, mistillid og indignation. Det er oplevelsen af, at forbindelsen til systemet er slidt eller helt væk, og at stemmen i stemmeboksen, i debatten eller over for myndigheder ikke længere gør en reel forskel.

Afmagt kan komme til udtryk på mange måder. I denne analyse undersøger vi, hvordan kløften mellem borgere og det politiske system viser sig i samtaler på sociale medier.

Analysens første fase: Zoom ind på de vrede angrebskommentarer

Frustration, vrede og indignation er ofte udtryk for oplevet uretfærdighed – og er derfor centrale indikatorer på demokratisk afmagt.

I analysens første fase anvender vi algoritmen A&ttack 2.5, som er udviklet til at identificere sproglige angreb⁴. Algoritmen sorterer kommentarerne, så vi i første omgang kan udpege dem, der er præget af en hård tone og angribende sprogbrug.

Det er vigtigt at understrege, at sproglige angreb ikke i sig selv er ensbetydende med demokratisk afmagt. Alligevel viser erfaringen, at når borgere føler sig overhørt eller marginaliseret, kommer det ofte til udtryk gennem stærke følelser og et hårdt sprog. Derfor bruger vi algoritmen som et første filter til at håndtere de store datamængder – og til at danne os et overblik over, hvor og hvordan vreden udtrykkes mest intenst.

Analysens anden fase: Kvalitativ læsning af den politiske samtale

Demokratisk afmagt er et komplekst fænomen, som ingen algoritme kan indfange fuldstændigt. Afmagten udspringer ofte af engagement og bristede forventninger, ikke kun vrede. Derfor er vi i denne fase ikke kun optaget af vrede og angreb, men også af den underliggende længsel efter anerkendelse, retfærdighed og indflydelse, som ofte præger samtalen om demokrati.

Anden del af analysen bygger derfor på en grundig kvalitativ læsning af kommentarer. Vi har læst flere tusinde kommentarer for at forstå, hvilke oplevelser og temaer ytringer om demokratisk afmagt knytter sig til.

Den kvalitative tilgang gør det muligt at fange de mere subtile former for afmagt – de stemmer, der ikke nødvendigvis råber højt, men som rummer indignation, skuffelse og et ønske om at blive hørt. På den måde får vi et mere samlet billede af, hvordan demokratisk afmagt kommer til udtryk på de sociale medier.

NOTE⁴ — 'Byg selv eller GPT-4?', Analyse & Tal, 2024.

Hvorfor skal vi lytte til vrede kommentarer?

I denne analysedel har vi særligt fokus på de vrede og angribende kommentarer. Når debatten på sociale medier føres i et hårdt og konfronterende sprog, kan det være fristende at afvise det som “bare råberi” eller “ukonstruktiv kritik”. Men bag den skarpe tone og de hårde ord kan der gemme sig vigtig frustration – og et stærkt ønske om at blive hørt. Derfor forsøger vi i vores analyse at se forbi sprogets form og i stedet fokusere på indholdet: Hvilke oplevelser, erfaringer og følelser får nogen til at råbe højt? Ved at stille dét spørgsmål, søger vi at forstå den afmagt, som kan ligge til grund for kritikken.

Demokratisk afmagt kan netop handle om oplevelsen af, at det ikke længere nytter at engagere sig på systemets præmisser – at man må råbe for overhovedet at blive bemærket. Ved at tage vreden alvorligt som en demokratisk temperaturmåling kan vi komme tættere på at forstå kløften mellem borgernes forventninger og det politiske system.

Analysens fokus er ikke at vurdere, om kritikken i kommentarerne er faktuel korrekt eller berettigede. Når en kommentar eksempelvis lyder: “De elitære idioter tænker kun på at rage til sig i ministerløn – de tjener ti gange så meget som den almene dansker”, er det således ikke selve påstanden, vi vurderer. Det interessante er, at kommentaren udtrykker frustration over økonomisk ulighed eller uretfærdighed. Vi forsøger derfor hverken at be- eller afkræfte borgernes udsagn men søger at kortlægge de temaer, der knytter sig til oplevelsen af demokratisk afmagt.

Brug af eksempler i analysen

I kapitel 4 inddrager vi en række eksempler fra de fem platforme for at vise, hvordan demokratisk afmagt kommer til udtryk.

Når vreden er stor, kan sproget blive hurtigt og ujævnt. For at gøre eksemplerne mere læsbare, har vi i nogle tilfælde kortet dem ned, så de centrale pointer træder tydeligt frem. Vi er opmærksomme på, at det kan præge det samlede indtryk af kommentaren, men har prioriteret, at eksemplerne i analysen fremstår overskuelige. Nedkortninger er markeret med “(...)”.

Vi har desuden rettet sproglige fejl, hvis de står i vejen for forståelsen – for eksempel hvis alle ord er skrevet med stort begyndelsesbogstav, eller hvis bogstaver er erstattet af tal. Derudover er eksempler ikke renskrivet. Formålet er ikke at forskønne udtrykkene, men at sikre, at kommentarerne er forståelige.

Eksempler på kommentarer med demokratisk afmagt

3

HVILKE DELE AF DET POLITISKE SYSTEM VÆKKER MEST AFMAGT?

Hvilke dele af det politiske system retter afmagten sig mod?

Vi har anvendt algoritmen A&tack 2.5 til at identificere sproglige angreb og udtryk for vrede i samtalen om politik og demokrati på sociale medier.

Vrede fungerer som en vigtig indikator på demokratisk afmagt, fordi den ofte afspejler en oplevelse af at være udelukket, overset eller misforstået af det politiske system. Algoritmen har derfor fungeret som et første skridt i kortlægningen af de kommentarer, hvor afmagten kommer tydeligst til udtryk.

Med hjælp fra algoritmen kan vi undersøge, hvilke dele af det politiske system der vækker mest vrede. Vores søgenøgle omfatter fire centrale områder i det danske politiske landskab:

- Lokalpolitik og borgmestre
- Det offentlige system
- Folketinget og regeringen
- Politiske partier

Når vi analyserer, hvilke af disse områder der tiltrækker flest vrede og angribende kommentarer, viser et tydeligt mønster sig.

Afmagt stiger med afstanden til magten

Det overordnede billede er, at den demokratiske afmagt er størst, når samtalen handler om de politiske arenaer, der opleves som fjernest fra borgerne selv.

Særligt når diskussionerne på sociale medier drejer sig om Folketinget og regeringen, er tonen markant hårdere. Data viser, at hver tiende kommentar indeholder et sprogligt angreb. Det peger på, at netop politikerne på nationalt niveau – især dem fra den nuværende regering (Socialdemokratiet, Moderaterne, Venstre og Konservative, april 2025), som har siddet i perioden for dataindsamling – vækker mest frustration blandt brugerne.

Blandt kommentarer, der omhandler politiske partier, er andelen af angreb lidt lavere, nemlig på 7%. Det viser, at selvom partierne også vækker frustration, er følelsen af afmagt mindre udtalt her end i debatten om regeringens beslutninger og handlinger.

I den lokalpolitiske debat – altså i kommentarer om borgmestre og lokalpolitik – falder andelen yderligere til 3%. Det antyder, at når politikken opleves som tættere på borgernes hverdag, er vreden mindre udbredt.

Det samme billede gør sig gældende i omtalen af det offentlige system – fx sundhedsvæsenet, ældreplejen og jobcentre. Her indeholder 3% af kommentarerne vredesudtryk. Der er stadig frustration, men den er ikke lige så markant som i debatten om de nationale politiske aktører.

Samlet tegner tallene et mønster: Jo fjernere det politiske niveau opleves, desto større er vreden, frustrationen og angrebene. I næste kapitel ser vi nærmere på, hvordan denne afmagt kommer til udtryk på forskellige måder.

Et overblik over andelen af angrebskommentarer i de fire kategorier kan ses på næste side.

Hvilke dele af det politiske system vækker mest afmagt?

Folketing og regering

10
procent

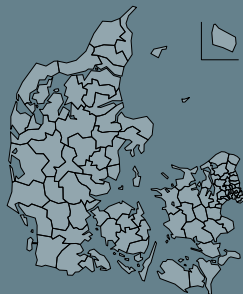
Partier

7
procent

Borgmestre og lokalpolitik

3
procent

Det offentlige system

3
procent

4

HVAD HANDLER AFMAGTEN OM?

Fem temaer i demokratisk afmagt på de sociale medier

Analysen sætter fokus på kløften mellem det politiske system og de borgere, der oplever at stå uden for indflydelse. I dette kapitel undersøger vi, hvordan demokratisk afmagt kommer til udtryk i samtaler på sociale medier – nærmere bestemt på Facebook, Telegram, TikTok, X og YouTube.

Ved at dykke ned i debattråde, kommentarspor og opslag forsøger vi at forstå, hvordan vrede, frustration og mistillid formuleres digitalt – og hvilke temaer der går igen. Målet er ikke at vurdere, om borgernes kritik er berettiget men i stedet afdække, hvad den handler om, og hvad den fortæller os om oplevelsen af demokratisk afmagt.

På tværs af platformene tegner kommentarerne tydelige mønstre. Særligt fem temaer går igen, når borgere udtrykker demokratisk mistillid og vrede:

1. Mistillid til politikeres troværdighed
2. Centralisering af magten
3. Manglende forståelse for almindelige borgere
4. Udelukkelse fra den demokratiske samtale
5. Oplevelse af velfærdssvigt

I det følgende kapitel dykker vi ned i disse fem temaer. For hvert område undersøger vi, hvordan kritikken af det politiske system formuleres, og vi inddrager konkrete kommentarer og opslag, som illustrerer de stemninger og synspunkter, der præger debatten.

1. Mistillid til politikeres troværdighed

Som beskrevet i kapitel 3 er den demokratiske frustration og vrede særligt udtalt, når samtalen drejer sig om Folketinget og regeringen. Det gælder uanset partifarve – både højre-, venstre- og midterpolitikere får kritik. Vreden retter sig altså ikke kun mod en enkelt politisk fløj, men mod hele det parlamentariske system.

Tidligere undersøgelser har dokumenteret et generelt fald i befolkningens tillid til de folkevalgte gennem de seneste år⁵. Tendensen bekræftes af vores data, der viser, at netop mistillid er et centralt tema i samtalen om demokrati og politik på de sociale medier. På tværs af Facebook, Telegram, TikTok, X og YouTube finder vi en række afmagtskommentarer, hvor brugere udtrykker en grundlæggende skepsis over for politikernes motiver og moralske kompas.

Mange af disse kommentarer benytter sig af stærkt ladede ord som “utroværdig”, “korruption”, “løgn” og “svindlere”. Det peger på en oplevelse af, at politikerne handler ud fra egne interesser frem for at tjene det fælles bedste, og at forbindelsen til de folkevalgte føles brudt.

Kommentarer om politikeres manglende troværdighed går hånd i hånd med en bredere fortælling om et politisk system, der opfattes som illegitimt, uigennemsigtigt og undertiden styret af skjulte dagsordener. Det fremstilles som om, magten er flyttet væk fra borgerne og ind i et lukket kredsløb, hvor ansvarligheden er væk.

Eksempler på denne type kommentarer ses nederst på denne og næste side.

NOTE* — ‘Tillid i Danmark 2024’, Trygfonden, 2024 og ‘Tilliden til det politiske system er under pres’, Voxmeter, 2021,

Mette Frederiksen og Lars Lykke Rasmussen Er politiske magtliderlige svindlere og forbrydere. Der skal fjernes fra dansk politik. De er en skamlet på dansk demokrati. Få dem anholdt og undersøg alle deres sager grundigt! (Facebook)

Der mistede de danske ræverøde og magtliderlige levebrødspolitikere lige den sidste smule troværdighed de havde, og nu er der fuld plade på politikerlede og mistillid. (...) (Facebook)

Folketinget skal ophæve diktator Mette og hendes skødehunde immunitet så de kan blive retsforfulgt for magtmisbrug og korruption og lovbrud på lige vilkår som os andre (TikTok)

Jeg mistede tiltroen til demokrati, da Magtliderlige Mette blev genvalgt (TikTok)

Eksempel: Opslag og tilhørende kommentarer fra Ekstrabladetpodcast TikTok-profil

Ekstrabladetpodcast: Hvem tror du bliver statsminister efter næste folketingsvalg? 🗳️ Folketingets formand, Søren Gade, kommer med sit bud. Lyt til 'Øverste Hylde' på eb.dk/podcast, eller hvor du lytter 🎧

Det sku lige meget hvem man vælger. De følger alle trop og synger den samme sang. Det et shit show for et apatisk folk.

Vi er et dansk folkefærd som bare tillader offentlig tyranni. Men desværre også alt for mange gamle mennesker som kæmper for at bevare systemet

At folk bliver ved med at tro, at befolkningen vælger politikerne ind, det bliver ved med at overraske mig. 😂

Søren gade er slimet som en ål, ved næste valg ryger Mette løgnhals, Løkke luksusdyr og V bonden Troels banditter og platugler politikker 🤢

Bare Søren kan beholde sin velbetalte taburet som Folketingets formand, som lever han fint med en rød statsminister. Sådan er en rigtig Venstre politiker 👍

Vi kan ikke købes for ministre biler 🚗
😏 løgnagtige skiderrikker

Et nært beslægtet tema i kommentarsporet er kritikken af, at politikere tilsyneladende nyder særlige privilegier, når det gælder ansvar og straf. Flere afmagtskommentarer giver udtryk for oplevelsen af, at politikere og magthavere ikke stilles til ansvar på samme vilkår som almindelige borgere.

Flere kommentarer fremhæver konkrete situationer, hvor politikere angiveligt er sluppet billigere – eller helt uden konsekvenser – i sager, hvor en gennemsnitlig borger ville være blevet retsforfulgt. Tidligere politiske skandalesager bruges ofte som dokumentation eller bevisførelse. Det kan eksempelvis være sager, hvor ministre eller folketingsmedlemmer er blevet kritiseret for lovbrud, embedsmisbrug eller uetisk adfærd – uden at det har ført til nævneværdige eller tilstrækkelige konsekvenser, ifølge brugeren.

Disse kommentarer peger på svækket tillid til idealet om et retssystem, hvor alle er lige for loven, hvilket underminerer både tiltroen til politikerne og retsstatens integritet. I stedet tegner der sig et billede af et retssystem med dobbelte standarder, hvor magt og status fungerer som skjold mod straf:

Kan ikke huske at Pernille Rosenkrantz-Theil fik nogen fængselsdom for deltagelsen af malingangrebet på Anders Fjog, hvor denne paragraf burde have gjaldt. Hun fik en fin ministerpost i stedet, sjovt som loven kan bøjes når man er på den "rigtige" side. (YouTube)

I en sag der burde have fået den hovedansvarlige for en Rigsretssag, har transportminister Thomas Danielsen (V) bedt om Folketingets Finansudvalgs samtykke til, at Minksekretariatet får tilført yderligere 530 millioner kroner i 2025.

Men i dansk politik der kan man handle sig til straffrihed ved hjælp af et par ministerposter og en ny lækker ministerbil. Vi ledes af idioter. (X/Twitter)

Løftebrud og mistro til tværpolitisk samarbejde

Udover mistillid til politikere retter mange kommentarer også kritik mod partierne i Folketinget. Her ses frustrationerne igen på tværs af det politiske spektrum. Kritikken tager ofte form af stereotype forestillinger, hvor partierne reduceres til karikaturer af deres politik:

Højrefløjen er styret af patetiske racister og rigmænd der bor i skattely.. Men samtidig skal det siges, at den grådighed som specielt Enhedslisten er begyndt at udvise, den er heller ikke i orden... (TikTok)

Ud over de stereotype beskrivelser ses også en anden politisk frustration med danske partier: En oplevelse af svigt, når partier ikke lever op til deres værdier eller valgløfter. På tværs af platforme fremhæver flere kommentarer frustration over partier, der, så snart de har opnået valg eller indflydelse, ændrer standpunkt eller tilsidesætter deres mærkesager.

Kommentarerne peger på, at idealer udskiftes med ambitioner om magt, ministerposter eller personlige fordele som høje lønninger, ministerbiler og skatteyderbetalte rejser. De er ofte krydret med konkrete eksempler på løftebrud og opfattede "studehandler", som i brugernes øjne dokumenterer, at magten korrumpere – uanset politisk ståsted:

Politisk korrruption, og partitaktik. Der kan vi se hvor meget ministerkontor og ministerbiler betyder for nogle folkevalgte på borgen, det betyder mere for dem end overholdelse af loven. (YouTube)

Sådan er det når oppositionen fra begge sider i Folketinget, allerede kan mærke sædevarmen i ministerbilerne, hvis man bare holder sig lidt tæt på Mette. 🤔 (YouTube)

I mange af afmagtskommentarerne bliver politiske beslutninger altså fremstillet som drevet af personlig vinding snarere end ideologisk overbevisning. Der tegnes et billede af et politisk miljø, hvor principper og holdninger kun vægtes, så længe de ikke står i vejen for egne ambitioner. Politikere og partier beskyldes for at træffe beslutninger ud fra, hvad de selv kan opnå, snarere end hvad de tror på. Det skaber en grundlæggende mistillid til deres motiver og en oplevelse af, at politik er blevet et spil om magt, prestige og personlige privilegier.

Mistilliden intensiveres særligt i reaktionerne på tværpolitiske aftaler. Hvor brede forlig og samarbejder i et traditionelt demokratisk perspektiv kan ses som udtryk for ansvar og pragmatisme, opleves det her som forræderi mod vælgerne og som politisk svigt.

Undersøgelsens dataindsamling løber fra december 2024 til marts 2025. Her er der dog stadig kommentarer, der er ytrer skuffelse og frustration over regeringsdannelsen efter valget i 2022, hvor Moderaterne og Venstre gik i regering med Socialdemokratiet. Det bliver brugt som eksempel på netop tillidsbrud. Flere kommentarer fremhæver specifikke citater fra valgkampen, som de mener blev modbevist kort tid efter valget:

Jeg har slet ikke tillid til, at vi overhovedet har indflydelse på politik i Danmark. Det har jo vist sig gang på gang, og de er allesammen vendekåber.

Som Bællemænd sagde: "Jeg kommer IKKE til at gå i regering med MF"....Men det var blot indtil der blev lokket med ministerbil mv. Så troværdigheden er slet ikke til at få øje på mere. Og det gælder nok de fleste af dem, der sidder derinde. Jeg håber virkelig at LBM er til at stole på 🙏 (Facebook)

Ja når man får stemmer med løgn og løftebrud ... vælgerne fik jo ikke det de stemte på. Venstre blandt andre har holdt ophørsudvalg. "Stem venstre hvis du ikke vil have Mette F som statsminister" yeah right 😏 (Facebook)

Venstre sagde også hele vejen igennem valgkampen at de for alt i verden ikke ville arbejde med Mette Mink, men hvad skete der de takkede ja tak til ministerbilen og tyssede om alle Mettes skandaler. Ikke fordi jeg ikke tror på dig, men har svært ved at stole fuldt ud på nogen partier efter det der skete i 2022 (YouTube)

Moderaterne og Venstre står nogenlunde samme sted. De er begge lidt useriøse partier uden rigtig politik og rygrad. Så de ender bare med at være der hvor der er ministerbiler. (YouTube)

Citaterne viser, hvordan valgløfter og politiske skift opfattes som svigt. For disse brugere er det ikke kun partiernes politik, der er problemet; det er følelsen af, at man som vælger bliver narret og ført bag lyset. Resultatet er en voksende politikerlede og en mistro til, at demokratiet fungerer efter sine egne idealer.

Opsummering

Sammenfattende peger kommentarsporene på tværs af platforme på, at et fremtrædende tema i demokratisk afmagt er mistillid til troværdigheden eller gennemsigtigheden af det politiske system. Løftebrud, dobbeltmoral og selvberigelse fremhæves som tegn på, at politikere ikke handler i folkets tjeneste men for egen vindings skyld.

Mistroen hæfter sig også ved at partier, særligt i tilfælde af tværpolitiske samarbejder. Hvor samarbejde traditionelt kan tolkes som en demokratisk styrke, opleves det her som en bekræftelse af, at politikerne i virkeligheden står sammen om at sikre deres egne interesser – uanset partifarve. Mistilliden er derfor ikke kun rettet mod enkelte politikere eller partier, men mod selve systemet.

2. Centralisering af magten

Et tema, som træder frem i kommentarsporene på tværs af Facebook, Telegram, TikTok, X og YouTube, er oplevelsen af en stigende centralisering af den politiske magt i Danmark.

Hvor det første tema om politikernes troværdighed retter sig mod oplevede løgne, løftebrud og studehandler, så handler dette om selve magtens struktur og fordeling. I disse kommentarer beskrives magten som værende koncentreret omkring en lille, lukket politisk kerne, der agerer i egen interesse og er adskilt fra både befolkningen og det øvrige politiske landskab.

Regeringen som samlet magtblok

I frustrationen over magtens fordeling er det særligt den siddende regering, der er genstand for kritik. Flere peger på, at det ikke længere er tydeligt, hvem der repræsenterer hvad – at regeringen fremstår som én samlet blok, der udøver magt uden demokratisk legitimitet.

Kommentarerne beskriver en forestilling om, at regeringen lukker sig om sig selv, ekskluderer andre partier fra indflydelse og styrer landet gennem en unødvendigt kontrollerende proces. Særligt fremhæves en skuffelse over, at demokratiet svækkes af lukkede forhandlinger og topstyring. Det politiske system ses ikke længere som et åbent og demokratisk forum, hvor magten er i balance og forskellige stemmer bliver hørt.

Flere kommentarer nævner, at magten er blevet mere centraliseret og topstyret end før. Der gives sjældent konkrete eksempler på, hvordan tidligere regeringer var mere åbne og repræsentative, men den nuværende situation beskrives som særligt demokratisk problematisk.

Nogle kommentarer udtrykker, at det er gået så vidt, at det nu er tid til handling, og at regeringen bør afsættes og udskrive valg.

(...) Den formelle magt position bliver sekundær, når SVM samlet set forvalter deres mandat som de gør. Regeringens metoder er god til at opnå flertal og magt, men er illegitim, da den folkelige opbakning ikke er internaliseret fyldestgørende i Folketinget eller i befolkningen. Det er Kommandørens nye klæder. 🌟 Det er ikke at gå foran, det er kontrol og magtfuldkommenhed og læsning af den globale orden som drenge/pige spejder, der lige er begyndt (...) (X/twitter)

Det danske styresystem samt hele den offentlige sektor er magtfuldkommen og lukker sig om sig selv...det er ekstremt tydeligt og et gigantisk faresignal for et land der kalder sig demokratisk. Vi styrer direkte mod diktatur. (Facebook)

Sæt dem et mistillidsvotum, de lyver og bedrager borgerne hver eneste dag for egen vindings skyld... og så få et VALG. Den siddende regering kommer jo uanset hvad, til at gå over i historien som den ringeste regering, og hvor de samtidig med blå stemmer får finansieret deres TOTALITÆRE magtmisbrug og deres ødslen med Danskernes penge 💰 (Facebook)

Statsministeren som symbol på magtfuldkommenhed

I kommentarer, der omhandler magtkoncentration, retter frustrationen sig ofte om én figur: Statsministeren.

Mette Frederiksen beskrives af vrede brugere som indbegrebet af den politiske magtkoncentration og hendes ledelsesstil kritiseres ofte som værende autoritær. Hendes måde at lede fremhæves eksempelvis som topstyret, diktatorisk, egenrådig eller som “hævet over loven”. Kritikken er ofte skarp, personlig og følelsesladet.

Det er ikke kun statsministerens beslutninger i sig selv, der kritiseres, men måden de træffes på samt hvad ledelsesstilen signalerer om det politiske system som helhed. Særligt håndteringen af COVID-19-pandemien, beslutningen om at aflive mink og afskaffelsen af store bededag nævnes som konkrete eksempler på, hvordan magt udøves uden tilstrækkelig demokratisk forankring eller åbenhed. Den slags sager virker som benzin for både hård og personrettet kritik.

Tidligere undersøgelser viser, at personer på politiske topposter ofte bliver mål for øget frustration, vrede og angreb⁶. Det er derfor ikke overraskende, at den siddende statsminister er centrum for mange af de vrede kommentarer på sociale medier.

De personligt rettede kommentarer indeholder ofte en bredere kritik af systemet. Bag den hårde – og nogle gange usaglige – kritik ligger en dybere frustration: En følelse af at det politiske system er blevet for lukket, for topstyret og for lidt lydhørt over for borgernes bekymringer. Et eksempel på dette er, når Mette Frederiksen sammenlignes med Kim Jong-Un, som vist i eksemplet nederst på siden. Kritikken retter sig både mod hende som person og mod det politiske system, som hun opfattes at være en del af.

Med andre ord bliver statsministeren et symbol på en magt, der virker uigennemsigtig eller ude af trit med borgernes behov og ønsker. Kommentarerne handler ikke kun om modstand mod enkelte beslutninger. De handler også om en følelse af et demokratisk underskud og et ønske om mere medbestemmelse.

NOTE⁶ — ‘Angreb og had i den offentlige debat på Facebook. 2021-2024’, Analyse & Tal 2025.

(Facebook)

(...) mine forhåbninger om at der sker noget som helst i min favør er lig nul. Den danske regering er bund korrump. Mange ville have Mette tjekket efter i krogene lige indtil der blev lovet ministerposer osv..... Syntes lidt ens tillid til systemet forsvinder jo ældre man bliver og man bliver mere vand til at uanset hvem der har magten så kommer det ikke til at ændre meget. Og slet ikke for den alm dansker.”

(Facebook)

Folketinget skal ophæve diktator Mette og hendes skødehunde immunitet så de kan blive retsforfulgt for magtmisbrug og korrupition og lovbrud på lige vilkår som os andre

(TikTok)

Mink-sagen er ubetydelig i forhold til hele corona-bedraget, men ja, hun er en kriminel, korrump lystløgner. Hvordan hun stadig kan være statsminister, og hvordan folk stadig stemmer på hende, er skræmmende.”

(X/twitter)

Det lokale demokrati holdes udenfor

I nogle kommentarer rettes blikket mod det lokalpolitiske niveau. Her udtrykkes frustration over et politisk landskab, hvor beslutninger træffes uden reel inddragelse af lokale stemmer. Der udtrykkes en grundlæggende bekymring: Bliver det lokale demokrati overhovedet hørt?

Vreden handler især om, at den politiske top har fjernet sig fra de folkelige behov og interesser. Flere kommentarer giver udtryk for en følelse af at være koblet af – ikke kun fra den nationale politik, men også fra muligheden for reel lokal indflydelse. “Vi er ikke herre i eget hus”, som en bruger skriver:

Socialdemokratiet er et topstyret parti, hvor de lokale afdelinger er marionetdukke, der gør som toppen forlanger. Man ser det konstant. For ikke så længe siden var det i “valget” af overborgmester kandidat i København - og det samme er sandsynligvis også sket i dette tilfælde (Facebook)

det er da glædeligt at lokalpolitikere begynder at lytte på danskerne. Desværre er alle partierne topstyret og underlagt samme agenda. De lokalpolitikere der ser problemerne, burde bryde fri af de topstyrede partier og vinde folket over ved at stille op som løsgængere. Men det er en indsats der vil koste tid og penge (Facebook)

Helsingør Byråd er styret af Christiansborg, der bliver topstyret fra EU EDIT: Vi er ikke herre i eget hus. (Facebook)

Samlet set beskriver kommentarerne en oplevelse af, at folkestyret ikke afspejler befolkningens reelle behov og interesser. I stedet træffes beslutninger i partitoppen, mens lokalafdelinger og lokalpolitikere må tilpasse sig den linje, der dikteres oppefra.

De peger på, at lokal indflydelse mangler. Demokratiet føles svækket, fordi beslutninger ikke træffes af dem, der kender de lokale forhold bedst.

Opsummering

I afmagtskommentarer på Facebook, Telegram, TikTok, X og YouTube gentages en kritik af, at magten i Danmark i stigende grad er centraliseret og topstyret. Kommentarerne udtrykker frustration over, at vigtige beslutninger tages uden at inddrage folket, og at magten er koncentreret omkring en lille, lukket politisk gruppe – ofte personificeret i statsministeren, der ses som et symbol på et magtfuldkomment system.

Den skæve magtfordeling skaber en oplevelse af, at beslutninger, der burde komme nedefra og op, i stedet bliver presset ned fra toppen – hvilket efterlader både borgerne og lokale politiske aktører uden reel indflydelse.

3. Manglende forståelse for almindelige borgere

Et tredje tema, der vækker vrede og frustration på de sociale medier, er politikernes afstand til almindelige menneskers liv. Flere kommentarer kritiserer, at de folkevalgte virker afkoblet – både økonomisk, socialt og geografisk. Politikere beskrives som en fjern elite uden reel forståelse for konsekvenserne af deres beslutninger. Dermed tegnes et billede af et politisk lag, der ikke længere repræsenterer “folkets stemme”.

Vi andre må cykle, mens du har privatfly

På tværs af Facebook, Telegram, TikTok, X og YouTube udtrykker brugere frustration over, at de folkevalgte ikke længere er almindelige mennesker, men en elitær og karriereorienteret gruppe. De beskrives med ord som “levebrødspolitikere”, “pampere”, “akademikere” eller “elite”, og det fremhæves, at de mangler erfaring med såkaldt “almindeligt arbejde”. Derfor ses de også som ude af stand til at forstå de sociale og økonomiske vilkår, som befolkningen står i::

Hvad med om de top arrogante, elitære kriminelle levebrødspolitikere inde fra sumpen på Christiansborg ville være ærlige og sige det som det er? (...) (X/twitter)

Hun burde fokusere på Danmark i stedet for eliten (...) De blir rigere og vi betaler selv for vores egen destruktion 🍌 Landsforræder 🍌 (YouTube)

Der er fokus på den økonomiske og sociale afstand, ofte med toppolitikeres arbejdsvilkår som eksempel. Høje lønninger, lukrative pensioner, tjenestebiler og andre fordele, som almindelige borgere ikke har, bliver fremhævet som bevis på kløften:

Tak og i lige måde, håber at du gør livet bedre for os pensionister, men du har jo ikke nogen problemer, du får en fed løn og kæmpe pension. Det gør grin med danskerne (Facebook)

Vi er mange der er trætte af eliten bruger vores skatte kroner på at feste. den fest var ikke for folket men kun for de få. fester må man selv finansiere så længe vi har defekt offentligt system (TikTok)

Vi finder særligt stærke reaktioner, når politikere deler glimt fra deres personlige liv på de sociale medier – eksempelvis ferie billeder eller hverdagsøjeblikke, der signalerer overskud, økonomisk velstand eller tryghed.

Et eksempel ses på næste side, hvor udenrigsminister Lars Løkke Rasmussen deler et ferie billede efter en løbetur 1. januar. Opslaget afføder flere vrede kommentarer om økonomisk ulighed. Blandt andet henviser flere brugere til deres egen økonomi, som står i skarp kontrast til ministerens: “Min folkepension rækker ikke til sådan en tur” og “Vi må jo cykle eller løbe, Lars, mens du har råderet over privatfly.”

I kommentarfelter som dette opstår ofte en dikotomisk “os og dem”-fortælling: os, der må leve med konsekvenserne af politiske beslutninger og dem, der er skånet fra samme virkelighed.

Eksempel: Opslag og tilhørende kommentarer fra Lars Løkke Rasmussens Facebookside

Så er årets løbetur i kassen. Det KAN kun blive et godt år. Godt nytår til alle! Får du dyrket motion på årets første dag?”

1.234

Fy for helvede for at lægge sådan en besked op. Mange pensionisters nærmeste rejse bliver til nabo byen, mere er der ikke råd til, skide levebrødspolitikere

Synes godt om Svar

Han er sug en pamper af værested skuffe 🙄🙄🙄🙄🙄

Synes godt om Svar

Den er gratis den tur betalt af skatteborgerne 🙄🙄

Synes godt om Svar

Ja vi må jo cykle eller løbe Lars, mens du syntes du skal have råderet over privatfly på min regning...”

Synes godt om Svar

Min folkepension rækker ikke til sådan en tur 🙄

Synes godt om Svar

Vi er jo mange der må pukke for at dig og dine slyngelvenner inde i førebunkerne 🙄🙄🙄🙄

Synes godt om Svar

Geografisk afstand og manglende indsigt

Det er ikke kun den sociale og økonomiske afstand til politikerne, der vækker demokratisk afmagt. I flere kommentarer fremhæves også en fysisk og geografisk afstand mellem den politisk magt og befolkningen.

Her udtrykkes en ærgrelse over, at den politiske beslutningskraft er centreret omkring København og de større byer, mens landdistrikter og provinsområder opleves som oversete og underprioriterede.

Kommentarer om geografisk skævhed handler ikke kun om placeringen af magten, men også om konsekvenserne deraf. Flere brugere beskriver en opfattelse af, at beslutninger træffes af embedsmænd og politikere, der ikke har førstehåndskendskab til livet uden for hovedstadsområdet. Derfor forstår de heller ikke, hvordan deres politik rammer folk uden for byerne. Det skaber en følelse af afkobling, da beslutninger om alt fra sundhed, transport og uddannelse til klima og infrastruktur opleves som fjernstyrede.

Flere kommentarer udtrykker frustration over, at beslutningstagerne i hovedstaden mangler indsigt i, hvad der foregår i resten af landet:

mine venner har lige vært i København i folkettinget for at prøve at lave 5g lovligt på egen grund, men de lorte svin i København bor kun i lejligheder og ved ik en skid om Jylland (TikTok)

Kommentarer som denne kritiserer, at politikerne i hovedstaden ikke forstår realiteterne uden for byerne. Der er en opfattelse af, at politikere og embedsmænd i København ikke har forudsætningerne for at træffe beslutninger, der fungerer i resten af landet.

Nogle kommentarer sår derfor tvivl om politikernes evne til at træffe gode beslutninger på vegne af områder, de ikke kender. Der udtrykkes her en oplevelse af, at magten ikke blot er fjern men også inkompetent:

(...) Jeg synes det er helt forkasteligt at en flok politikere uden nogen form for forståelse for miljøet sidder og laver beslutninger på områder de ikke aner noget som helst om (...) (Facebook)

Samtidig udtrykker flere en oplevelse af at blive reduceret til ubetydelige brikker i det politiske spil. Den fysiske afstand til magten betyder, at de også bliver politisk udelukket fra fællesskabet. Det handler derfor ikke kun om geografi men også om, at erfaringer, livsvilkår og værdier uden for de store byer ikke opleves som respekteret:

(...) Regeringen har ingen respekt for os, der bor udenfor de store byers ringveje - vi er bare små legoklodser i SVM regeringens planer, der skal rømme os for solcellemarker og får smidt afgiftsstigninger i hovedet på Diesel, CO2 på transport og fødevarer. (Facebook)

Afmagten ser ud til at knytte sig til oplevelsen af, at der er en grundlæggende skævhed i, hvem der bliver hørt, og hvem der bliver holdt udenfor. Det handler om at føle sig afkoblet fra et system, der burde repræsentere hele landet men som i stedet virker som om, det kun repræsenterer nogle få.

Et andet eksempel ses i kommentaren nedenfor fra en Facebook-diskussion om den grønne omstilling. Her giver en bruger udtryk for, at landdistrikterne opfattes som en slags "aflastningszone" for klimatiltag, der primært skal gavne byerne. Kommentaren peger på en oplevelse af, at byrderne ikke fordeles ligeligt, og at landdistrikterne forventes at "levere" uden selv at blive taget alvorligt.

Borgerinddragelsen opleves som fraværende, og frustrationen retter sig både mod konkrete beslutninger og mod selve processen; en proces hvor borgernes input ikke synes at have nogen reel betydning. Samtidig udtrykker kommentaren et stærkt lokalt engagement og en insisteren på retten til selv at udvikle sine egne områder.

I kommentarer som denne retter vreden sig ofte mod den skæve byrdefordeling og det oplevede demokratiske underskud i områder uden for byerne. Det er både en kamp om ressourcer, anerkendelse og retten til at blive hørt.

Opsummering

Et gennemgående tema i kommentarerne er en oplevet afstand mellem borgerne og beslutningstagerne – både geografisk og økonomisk. Politikerne beskrives som en isoleret elite, der ikke forstår hverdagen for almindelige mennesker, herunder særligt dem der kæmper økonomisk eller bor uden for de store byer.

Der bliver rejst tvivl om, hvorvidt politikerne overhovedet har viljen eller evnen til at repræsentere befolkningens interesser. Den centrale pointe i kommentarerne er, at forbindelsen mellem folket og de folkevalgte er blevet så svækket, at politikerne ikke længere opfattes som de rette repræsentanter. I stedet fremstår de som en fjern elite, der har mistet kontakten til "vores" virkelighed.

(...) vi ude på landet jo har bidraget til den grønne omstilling i årevis.
Har de da slet ikke opdaget det? Med enorme vindmøller. Biogasanlæg. Og
med den ene solcelle-ørken efter den anden, der skyder op.
Vi omringes. Vi protesterer også. Prøver at forklare, hvilke konsekvenser det vil
have for vores lokalområder. Men vi bliver slet ikke hørt - borgerinddragelsen er
helt væk mange steder. Ren envejskommunikation. ❤️
Og samtidig vil regeringen ikke tage fat og sikre, at byerne kan levere meget
mere. For eksempel på tagfladerne. Landdistrikterne må være dem, der leverer,
må man forstå. Vi må leve med det. 😞
Det her handler ikke om, at vi ikke vil bidrage til den grønne omstilling.
Det handler om, at det nogle steder i vores land nu er blevet for meget. Grænsen
er nået. ❤️ For vi skal også kunne leve, der hvor vi bor. Og det her er altså
vores hjem, som vi insisterer på at udvikle - ikke afvikle. 🖤 Det må de da
snart forstå." (Facebook)

4. Udelukkelse fra den demokratiske samtale

En vigtig del af demokratiet er muligheden for at deltage i den offentlige debat. Når borgere mister troen på, at de har adgang til den mulighed, kan der opstå en oplevelse af afmagt. Det viser sig på flere måder i kommentarsporene.

Medierne svigter deres rolle

En tydelig tendens i kommentarerne er mistillid til de etablerede medier. Hvor medierne traditionelt bliver set som demokratiets "fjerde statsmagt" – en uafhængig vagthund, der holder magthaverne ansvarlige – beskriver flere dem i stedet som en del af det lukkede og elitære magtsystem. Kritikken handler ikke kun om, hvordan medierne dækker nyheder, men sætter spørgsmålstegn ved hele deres rolle og troværdighed.

En del af kritikken handler om, at den danske presse er propaganda, hjernevask og fyldt med løgn:

(...) Så kald nu bare DR for det der er. Købt propaganda og hjernevaskemaskine! (TikTok)

Hele den danske regering er korrupt. Og oven i købet så har medierne fået mundkurv på eller de overtaget af regeringen. Der er ingen der stiller kritiske spørgsmål men følger blot de samme løgne. De har glemt deres grundlag hvorfor de er her (X/Twitter)

Licensbetalingen bliver ofte fremhævet som et bevis på, at medierne er "købt og betalt" for at videreføre magthavernes interesser. Flere kommentarer antyder, at den økonomiske afhængighed gør medierne loyale over for staten frem for befolkningen:

Hvorfor bliver folk ved med at stemme de sindssyge mennesker ind i folketinget? De landskadelige tvangsbetalte medier har meget af skylden (X/Twitter)

Medierne opfattes ikke som neutrale formidlere, men som aktive medspillere i politikernes lukkede netværk. De beskrives som en del af det system, der holder almindelige mennesker uden for reel indflydelse – og dermed som en del af det problem, de egentlig burde modarbejde.

Flere kommentarer udtrykker også frustration over det, der opleves som en bevidst udelukkelse af bestemte holdninger. Medierne anklages for at styre og have indflydelse på, hvilke stemmer og synspunkter der får lov at blive hørt i den offentlige samtale:

(...) Jeg er træt af DR's venstreorienteret propaganda og woke kanalen TV2 der ihærdigt prøver at opdrage befolkningen (...) (YouTube)

Er det ikke korruption hvis et parti giver DR penge taget fra skatteborgere til at reklamere for venstreradikal politik og propaganda og derved ensidigt varetage venstrefløjens interesser? (YouTube)

Kritikken handler både om skæv dækning og om at visse perspektiver helt bliver udeladt. Medierne beskyldes for at følge en ideologisk dagsorden, der begrænser den frie og mangfoldige debat. Det er især en oplevet venstreorienteret vinkling og indhold med såkaldt "woke" fokus, der vækker vrede blandt brugerne.

Der tegner sig et billede af en udbredt mistillid til mediernes rolle i demokratiet. I stedet for at kontrollere magten bliver de opfattet som medspillere, der beskytter magthaverne og lukker ned for kritik. Når medierne anklages for politisk favorisering og ensidig dækning, forstærker det borgernes oplevelse af demokratisk afmagt.

Censur på de sociale medier

Kritikken af mediernes rolle i den demokratiske samtale handler ikke kun om redaktionelle valg og vinklinger men også om, hvordan de håndterer debatten på deres sociale mediesider. Når moderatører lukker kommentarspor, skjuler indlæg eller sletter kommentarer, oplever nogle brugere det ikke som et forsøg på at skabe en konstruktiv samtale. I stedet opfattes det som en bevidst begrænsning af ytringsfriheden og en måde at udelukke bestemte synspunkter på.

Et eksempel på den dynamik ses her på Facebook-siden for TV2 Syd. Her møder en opfordring fra moderatørerne til en mere respektfuld debatkultur stærk modstand fra nogle brugere. I kommentarerne rettes der kritik af måden at moderere på.

Kommentarerne afspejler en oplevelse af, at mediernes moderation ikke handler om at sikre en sund debat men om at styre, hvilke holdninger der må komme til orde. Når TV2 Syd forklarer deres indsats med ønsket om en "god og sober tone", opfatter nogle brugere det som et påskud for at udelukke kritiske stemmer og fastholde en bestemt politisk dagsorden. I den type kommentarer bliver medierne beskrevet som magthavernes forlængede arm, og moderation ses ikke som neutral – men som aktiv censur, hvor uønskede synspunkter og "ubehagelige sandheder" bliver fjernet.

Moderation ses som endnu et tegn på, at den offentlige debat ikke er fri men styret efter politiske interesser. Den opfattelse af medierne som politiske aktører – snarere end neutrale platforme – forstærker oplevelsen af demokratisk afmagt.

Eksempel: Opslag og tilhørende kommentarer fra fra TV2 Syds Facebookside

Han mente ulvene skal sende til Fyn og Sjælland

TVSYD.DK

Ulve skaber splid i parti: Vestjyde sat på plads af kollega

837

856 kommentarer 39 delinger

TV2 Syd

Kære alle. Hvor er det ærgerligt, at tonen er så hård her i kommentarsporet... Vi har desværre været nødt til at skjule flere kommentarer, der enten er grove eller personligt nedladende og som slet ikke byder ind til den offentlige debat. Husk, at man sagtens kan argumentere for sine holdninger i en god og sober tone, så der kan være plads til alle! Venlig hilsen (...)

Synes godt om Svar

TV SYD Burde i ikke flytte til Nordkorea, der udøves også censur, de danske stemmeprostituerede politikere hyler jo op og klynker når der stilles spørgsmål til deres offentlige dumheder, og I fungerer kun som deres lakajer ved at censurere folket

Synes godt om Svar

TV SYD det kaldes censur fordi i ikke tåler at høre sandheden og længere er den ikke

Synes godt om Svar

TV SYD hvorfor er sandheden om hvad folk mener gør hård kost for jer ???

Synes godt om Svar

Alternative nyhedsmedier og nye fællesskaber

Som reaktion på følelsen af at være udelukket fra den etablerede offentlige debat, giver flere brugere udtryk for et behov for at finde – eller selv skabe – alternative medier. Når de traditionelle platforme ikke opleves som åbne for frie og ærlige diskussioner, vokser ønsket om nye fællesskaber, hvor man frit kan dele kritiske, alternative eller upopulære synspunkter uden frygt for censur.

Nederst på siden ses to eksempler på dette. Begge kommentar peger på konkrete alternativer til de traditionelle, statsstøttede eller kommercielle medier. Deri ligger en slags “gør-det-selv”-medieaktivisme, hvor borgere engagerer sig i at oprette egne blogs, hjemmesider eller kanaler. Der er nemlig en oplevelse af, at hele infrastrukturen for debat og information generelt er for ensidig. Det at finde nyheder andre steder er derfor ikke kun en praktisk løsning; det er også en form for protest.

På sociale medier opfordres der også til at opbygge nye fællesskaber på alternative platforme. Ligesom med alternative nyhedsmedier er håbet, at de mindre mainstream sociale medier kan skabe en mere autentisk, ærlig og inkluderende offentlig samtale.

Bevægelsen mod alternative medier og fællesskaber afspejler en central dynamik i oplevelsen af demokratisk afmagt: Når tilliden til de etablerede rammer for offentlig debat svækkes, vokser ønsket om at skabe parallelle offentligheder. Nogle brugere virker til at have opgivet håbet om at blive hørt gennem det eksisterende system, og de søger i stedet nye veje.

Opsummering

Når medierne, som burde fungere som samfundets frie og kritiske vagthund, i stedet opfattes som en del af et lukket og magtfuldt system, svækkes forestillingen om, at alle borgere har lige adgang til information og den offentlige debat. For nogen bliver konsekvensen, at de finder alternative kanaler for politisk deltagelse og meningsdannelse. Det gør de bl.a. gennem nye fællesskaber, egne initiativer og medier, de selv har tillid til.

(...) Har vi ensidigt lagt os fast på et perspektiv, der udelukker vigtige vinkler og dermed svigtet den journalistiske pligt? (...)

Derfor er tiden moden til at sætte samtalen om Ukraine-krigen fri til reel debat, tolerere andre udgangspunkter, som har været fornægtet adgang til medierne i Danmark, og som for længst har betydet, at interesserede måtte søge andre kilder til forståelse af emnet.

Vi har som kontrast til de danske statsstøttede medier derfor søsat en hjemmeside, der forsyner læseren med et alternativt blik på konflikten og dens mulige løsning ved at bringe de hidtil marginaliserede stemmer i debatten et sted at kunne ytre sig: Den hedder Ukrainedebat.dk (X/twitter)

(...) Ingen grund til at betale for de CIA kontrollerede, statsstøttede, dybt korrupte, løgne og propagandamedier når der er adgang til fri og uafhængig nyhedsinformation - og underholdning helt gratis.

Læs først og fremmest og helt gratis www.steigan.no (arkiv på 22.000 artikler) og få også frisk nyhedsbrev i mailboksen hver morgen klokken 8:00. Alt er gratis. (...) og en masse andre frie og uafhængige kilder til nyheder og analyser - Selvtak 🤖 (Facebook)

Når medierne ikke gør deres arbejde og udstiller magtmisbrug og korruption så tager folket selv affære (X/Twitter)

5. Oplevelse af velfærdssvigt

A nalyser af kommentarer fra sociale medier viser, at oplevelser af demokratisk afmagt ikke kun handler om afstand til Christiansborg eller politikere. Den kan også have rødder i borgernes hverdags erfaringer – i mødet med et velfærdssystem, der skulle beskytte og støtte men som i stedet opleves som ufleksibelt og i værste fald fjendtligt.

Et system under afvikling

Når kommentarerne nævner det offentlige system, fremstår især sundhedsvæsenet som et område, hvor borgere føler sig magtesløse. Oplevelsen er, at politikerne prioriterer besparelser frem for forbedringer, og at de få midler, der afsættes, ikke formår at gøre en forskel. Bureaukrati og langsommelighed fremhæves som barrierer for at hjælpen når frem, hvor den er nødvendig.

I de kommentarer kobles velfærdens forfald direkte til den politiske prioritering: Systemets svigt opfattes ikke som tilfældigheder eller nødvendige onde men som resultatet af politiske valg.

Desuden rettes blikket mod børn og unge og deres fremtid. Kommentarer udtrykker bekymring for, at fremtidige generationer vil vokse op i et samfund med svækket velfærd, færre muligheder og stigende utryghed. Udsigten til højere pensionsalder forstærker billedet af et samfund på retur.

En lang række kommentarer på tværs af Facebook, Telegram, TikTok, X og YouTube illustrerer den dobbelte frustration over både forfaldet i velfærden og det tab af sikkerhed og stabilitet, der følger med. Et par af dem ses nederst på siden.

Vi i Danmark lever under verdens største skatte-tryk og intet fungerer, se folkeskolen, ældreplejen, sundhedsvæsenet og meget mere, det er ikke i nærheden af at være verdens største skatte-tryk værd.(...) (Facebook)

Ja, ældreplejen, børnene der har det svært, sy-gehuse, skoler osv. ... næ vi skal bare fortsætte med at arbejde længere og løbe stærkere for at nå mere og mere... (...) (Facebook)

Jep skolen spiller netop efter laveste fællesnævner og det er skam derfor at folkeskolen som en brugbar ting, ingen fremtid har. (...) Velfærdssam-fundet er under total afvikling, face it og nyd det, den enes frygt, den andens glæde (Facebook)

(...) Samtidig er velfærdssystemet er ikke hvad det var, så sikkerheden er væk, og usikkerheden er dagligdagen nu. Man ved aldrig hvilke nye gak gak love der bliver be-sluttet, eller om man nogen sinde kan komme på pension...? (Facebook)

Kontroltab i mødet med systemet

I flere kommentarspor peges der på oplevelsen af, at velfærdssystemet er blevet uigennemskueligt og rigidt – især når man har mest brug for hjælp.

Behovet for støtte bliver i stedet en kilde til magtesløshed, når man som patient, arbejdsløs eller sårbar borger presses ind i systemer, man ikke kan gennemskue og ikke kan påvirke. Flere beskriver, hvordan krav, regler og langsomme processer får dem til at føle sig modløse:

(...) Vores sundhedsvæsen fungerer ikke, dels er det ikke til rådighed når der er brug for, dels er kvaliteten yderst kritisabel (...) Patienter kan gå i hele og halve år i uvidenhed, og uden korrekt behandling, mens de bliver kastet rund i systemet, frem og tilbage, og om igen, mens de bliver mere syge/uhelbredelige syge/ eller dør. (Facebook)

Intet er blevet lettere. Alt er blevet besværligt og uigennemskueligt (...) det er så sørgeligt. I bliver frarøvet ved højlys dag (Facebook)

I den slags beskrivelser bliver systemet både ineffektivt og en kilde til tab af autonomi. Jo mere afhængig man bliver af velfærdens hjælp, desto mere fremmed og utilregneligt opleves det offentlige system.

Den form for afmagt er ikke nødvendigvis ideologisk motiveret. Den udspringer snarere af konkrete erfaringer med et system, der ikke lever op til behovene og i stedet svigter det fundament, man har bygget sine forventninger på. I kommentarerne ser vi både generelle beskrivelser af systemet som helhed samt meget personlige fortællinger, hvor borgerne ikke oplever at have mulighed for at ændre på deres egen situation. Se eksempler på næste side.

Udsultet velfærd og ansvar

For nogle brugere glider kritikken af velfærdsinstitutionerne over i en mere grundlæggende mistillid til det politiske og offentlige system som helhed. "Systemet" opleves som en uigennemsigtig og utilgængelig struktur, hvor det er uklart, hvem der egentlig har ansvaret – og hvor muligheden for reel forandring synes fraværende.

Denne uklarhed i ansvar og beslutningsgange forstærker følelsen af afmagt. Hvis ingen kan stilles til ansvar, bliver kampen for forbedringer nærmest håbløs:

Måske skulle vi lægge skylden hvor den hører til. Hos dem der igen og igen ikke tilfører tilstrækkelige midler til at drive et godt sundhedsvæsen (...) Peg fingre der hvor dem med pengene sidder. Ikke på dem uden hverken penge eller magt (Facebook)

Kritikken rammer dog ikke kun "systemet" i abstrakt forstand. Den retter sig også mod politikerne som personer. Som vi så i tema 1, oplever nogle borgere, at politikerne først og fremmest handler ud fra egne interesser. Når de tildeler sig selv lønforhøjelser eller forhandler nedskæringer, tolkes det som tegn på kynisme over for det system, der ikke fungerer:

Hvad med at tage nogle penge fra minister- og folketingspensionen og overføre dem til folkepensionen? (YouTube)

Regeringen giver ik en fuck for os de tænker kun på penge og hvor der kan spares samtidig med at de giver sig selv lønforhøjelse 🤔 det er til at brække sig over (TikTok)

Eksempel: Kommentartråd fra TikTok-post om hvordan man bedst kommer igennem et forløb hos kommunen

hvad gør man så, når man har været i systemet i snart 9 år og ens kommune bare trækker tiden ud ved at sige at de ikke kan forstå ens læge papir 🤔

jeg har været sygemeldt siden 2021. 22/10. har i de første 3 år haft sagsbehandler fra en privat virksomhed, hyret af Hillerød kommunen. jeg har gjort alt hvad de forskellige 8 sagsbehandler,

Min sagsbehandler sagde til mig igennem et helt år at vi søgte pension og efter flere klager fandt jeg ud af at vi han slet ikke har søgt pension og jeg har haft 2 gange 3 års resurseforløb.

Min læge vil bare give mig lykkepiller og hvis jeg siger nej til dem som jeg har gjort vil jeg åbenbart ikke samarbejde 🥲❤️

Det er bare ikke så nemt. Nu har jeg været parkeret på kontanthjælp i mere end 18 år

det er nemmere sagt end gjort når man er ramt af psykisk sygdom og skifter sagsbehandler og virksomhedskonsulent hvert halve år og den forrige kun har noteret det halve.

Andre kommentarer beskriver oplevelsen af, at politikerne har svigtet deres ansvar for at sikre lighed og social tryghed:

Ja, regeringen er gået fra "lad os støtte de svage i samfundet", til "lad de svage ligge i rendestenen, de er alligevel alt for dyre" (TikTok)

Jep. Total opdeling i A og B hold 🤔 Engang (for længe siden) kæmpede Socialdemokratiet faktisk for at mindske sociale og økonomiske forskelle mellem folk i samfundet. Det har de vist lagt bag sig (TikTok)

Når hjælpen udebliver i mødet med sygdom, arbejdsløshed eller sociale problemer, opleves det ikke kun som en praktisk udfordring men som et grundlæggende svigt. Følelsen af demokratisk afmagt kan altså gå hånd i hånd med en oplevelse af, at selve fundamentet for solidaritet eller social sammenhængskraft er ved at smuldre.

Opsummering

Kommentarerne fra sociale medier viser, at oplevelser af demokratisk afmagt kan knytte sig til mødet med et velfærdssystem, der opleves som utilstrækkeligt eller rigidt. Afmagten udspringer ofte af konkrete erfaringer med sundhedsvæsenet, skolen, ældreplejen eller andre systemer. Kritikken af systemets mangler smelter til tider sammen med en bredere mistillid til politikerne og en oplevelse af social uretfærdighed. Samlet peger kommentarerne på, at den demokratiske afmagt også er en eksistentiel erfaring af tabt sikkerhed, handlemuligheder eller solidaritet.

